

Kooractiviteit en actuele populatie van de Heikikker
in het Meinweg-gebied

*Rufaktivität und Aktueller Population des
Moorfrosches im Gebiet des Meinweges*

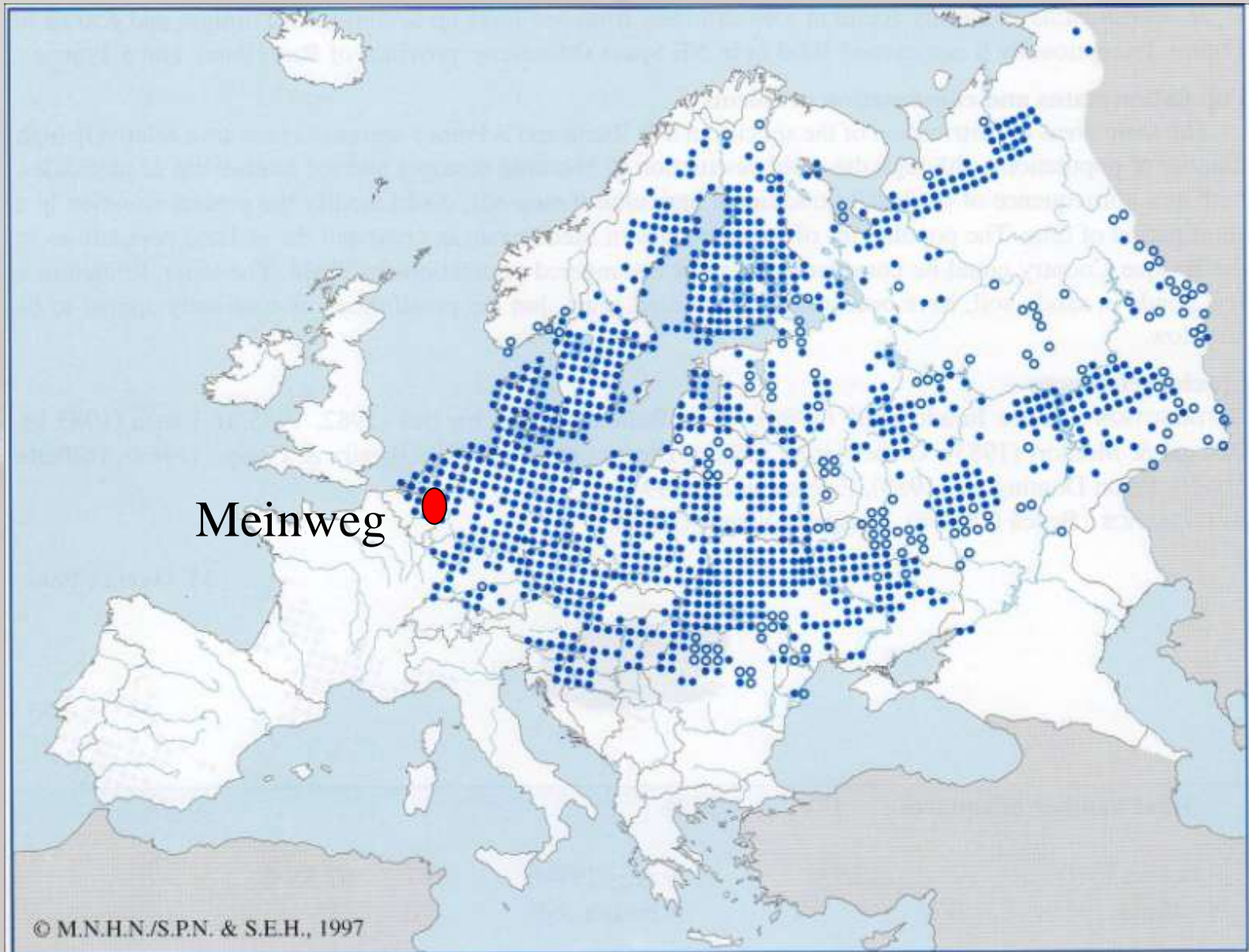

*Verlag van een onderzoek in 2010 en 2011 door
Harry van Buggenum, Ton Lenders & Rob Geraeds*

De Heikikker – kooractiviteit en paring
Een filmfragment uit “Reptielen en Amfibieën - deel 2”
Door Niek Frigge

Verspreiding in Europa - Meinweg ligt aan de westrand van zijn areaal

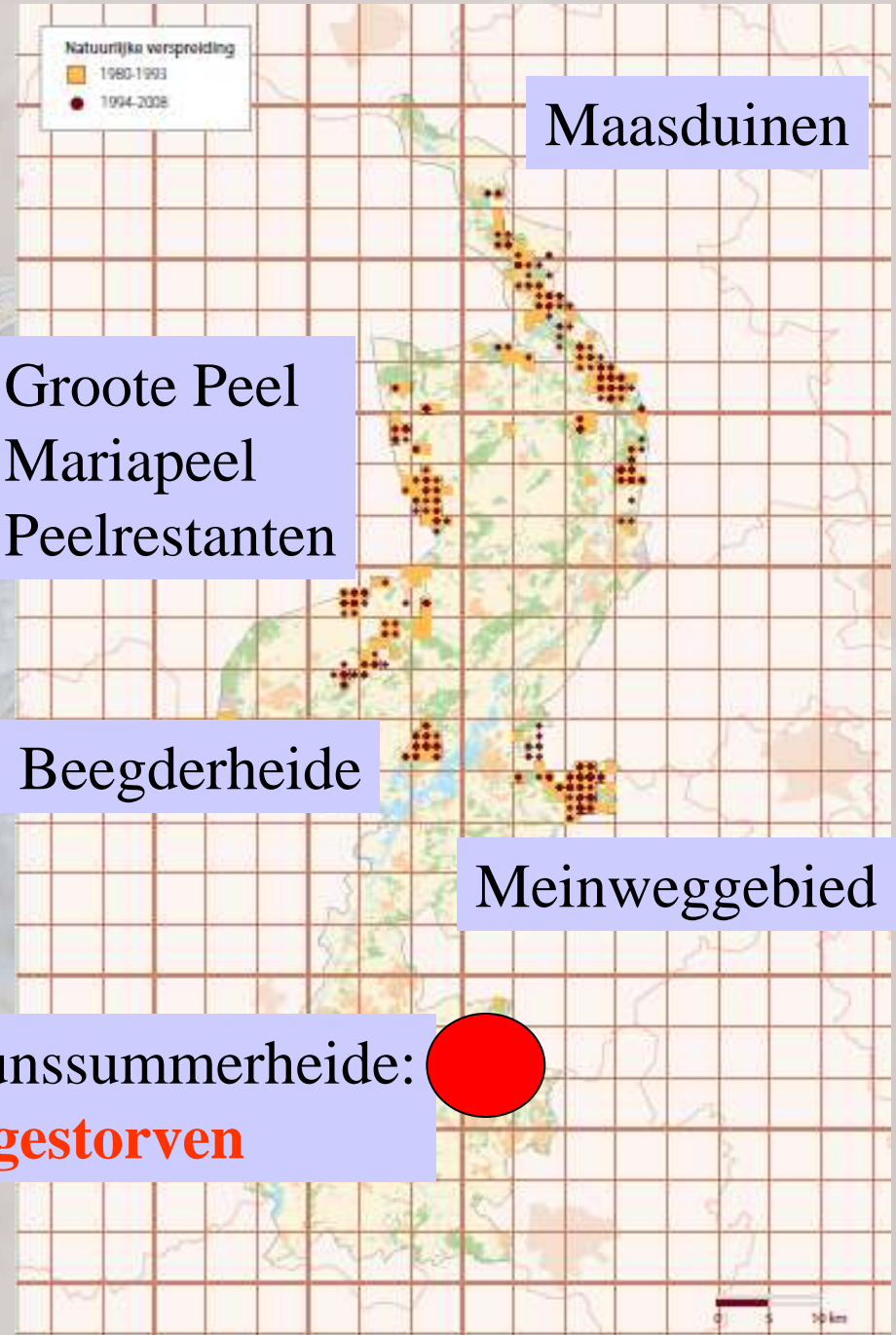

Belangrijkste biotoop in Limburg

Heidevelden en peergebieden

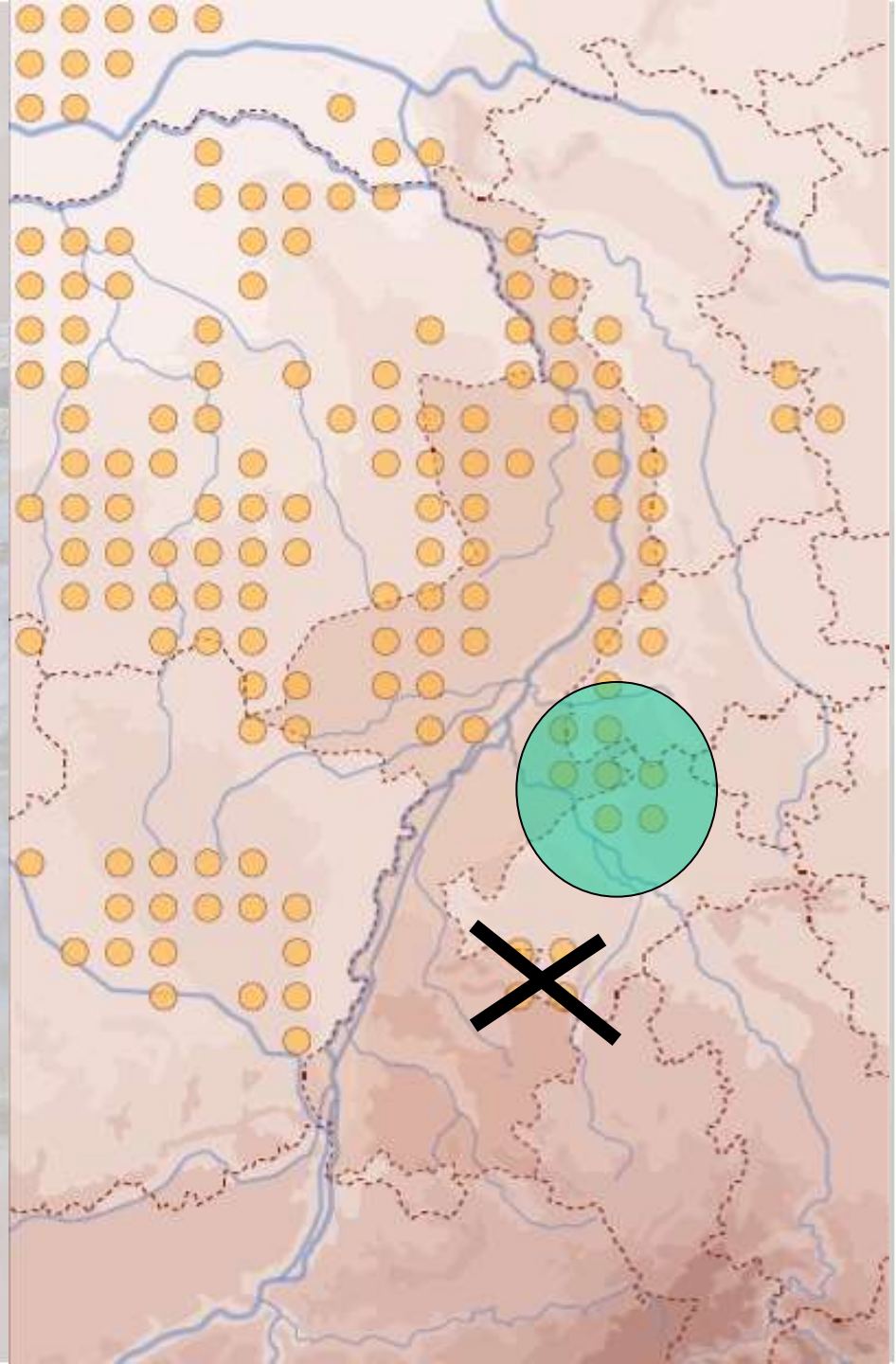

Belangrijkste leefgebieden in Limburg

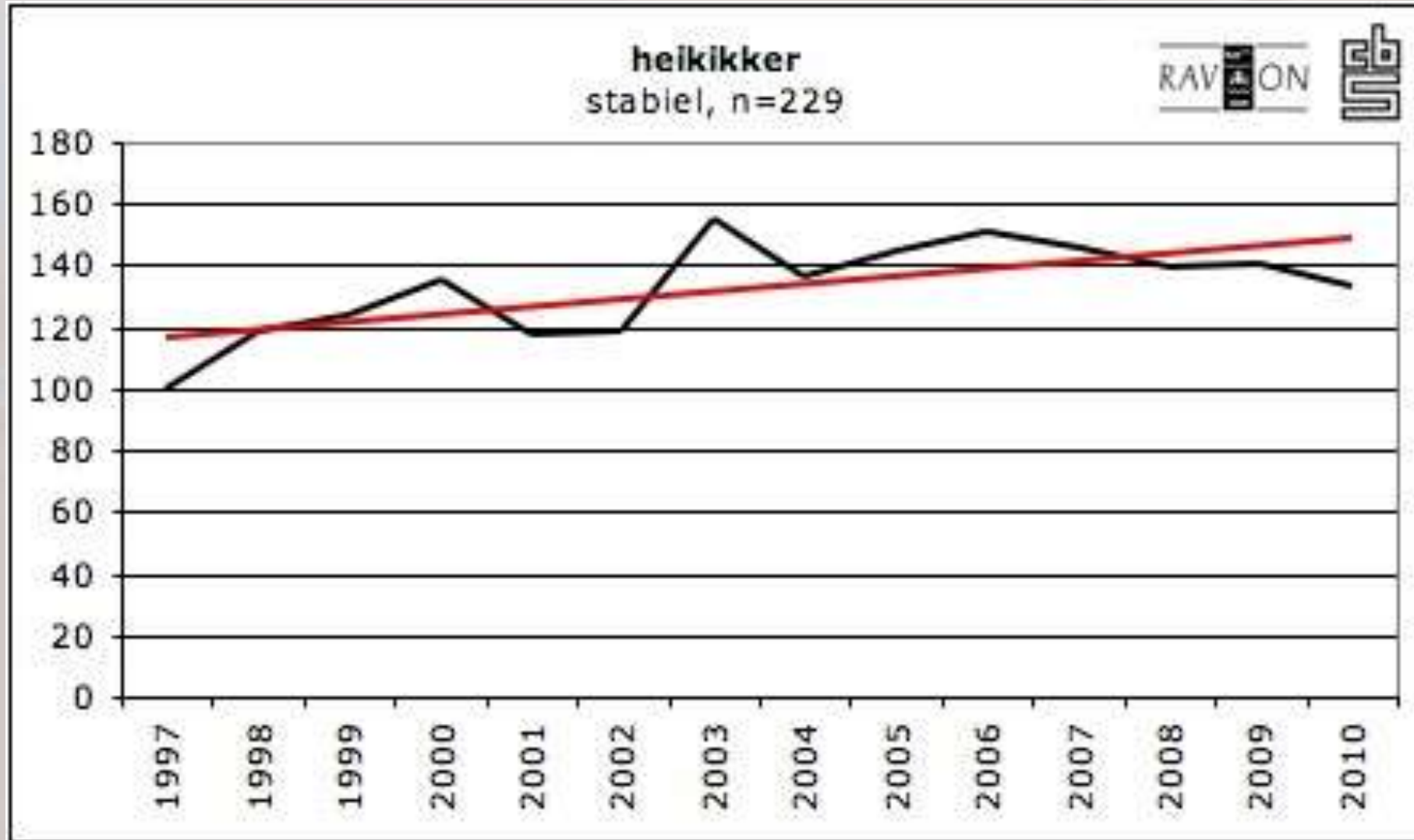

Euregionaal perspectief:

De Meinweg vormt thans
de meest zuidelijke
populatie van ons land
(en aansluitend NRW)

Trend in Nederland = vrijwel stabiel

Historisch onderzoek in het Meinweg-gebied (Lenders, 2005) 1976-1989 = in 24 vennen/poelen

LOCATIE	1976-1989	1997-2004	LOCATIE	1976-1989	1997-2004
Melickerven	+		Klein Elfenmeertje	+	
Baije Kuil	+		Gagelplas		
Rolven Noord	+		Snavelzeggeven	-	
Rolven West	+		Beenbreekven	+	
Rolven Oost	+		Slenkven		
De Overloop	+		Wildweiven	+	
De Bak			Langs de Doorsteek		
Tweede Kievitpoel			Rondven	-	
Eerste Dalpoel			Zwijnenpoeltje	+	
Tweede Dalpoel			Amfibieënpoel	+	
Vossenkop	+		Coniferenpoel	+	
Trilven	+		Hollands Scherpenseel	+	
Vlodropperven	+		Varkenspoel	+	
Grensven	+		De Zoel	+	
Elfenmeertje	+		Steenstortpoel	+	
Nieuwven			Breukersven	+	
Knolrusven	+		Wolfspoel	+	

Historisch onderzoek in het Meinweg-gebied (Lenders, 2005) 1976-1989 = in 24 vennen/poelen

LOCATIE	1976-1989	1997-2004	LOCATIE	1976-1989	1997-2004
Melickerven	+	+	Klein Elfenmeertje	+	+
Baije Kuil	+	-	Gagelplas		+
Rolven Noord	+	+	Snavelzeggeven	-	+
Rolven West	+	+	Beenbreekven	+	+
Rolven Oost	+	+	Slenkven		+
De Overloop	+	-	Wildweiven	+	+
De Bak		+	Langs de Doorsteek		+
Tweede Kievitpoel		+	Rondven	-	+
Eerste Dalpoel		+	Zwijnenpoeltje	+	-
Tweede Dalpoel		+	Amfibieënpoel	+	-
Vossenkop	+	+	Coniferenpoel	+	-
Trilven	+	+	Hollands Scherpenseel	+	-
Vlodropperven	+	+	Varkenspoel	+	+
Grensven	+	+	De Zoel	+	-
Elfenmeertje	+	+	Steenstortpoel	+	-
Nieuwven		+	Breukersven	+	-
Knolrusven	+	+	Wolfspoel	+	-

1997-2004 = ook 24 vennen/poelen

Bedreigingen

- verzuring

Foto H. Heijligers

Bedreigingen

- verdroging

Melickerven 1991

Bedreigingen

- achteruitgang landbiotoop

Centrale vraag:

Wat is de actuele status van de Heikikker?

Onderzoek in 2010 en 2011

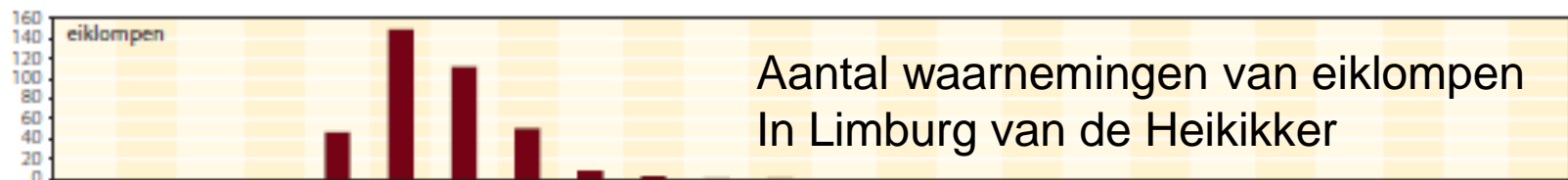
Door Harry van Buggenum, Ton Lenders & Rob Geraeds

Onderzoek in 2010 en 2011

Focus lag op (potentiële) voortplantingswateren

- Onderzoek aan kooractiviteit en aanwezigheid eiklommen

Aantal waarnemingen van eiklommen
In Limburg van de Heikikker

Maart-april

VOORTPLANTING VAN DE HEIKIKKER

- mannetjes vormen een koor
- lokken vrouwtjes met een relatief zachte roep

VELDONDERZOEK MEINWEGGEBIED

(I) Populatieomvang

- selectie te onderzoeken potentiële koorplaatsen

VELDONDERZOEK MEINWEGGEBIED

(I) Populatieomvang

- tellen eiklommen (1 vrouwtje legt 1 eiklomp)
- tellen roepende of zichtbare mannetjes/vrouwtjes

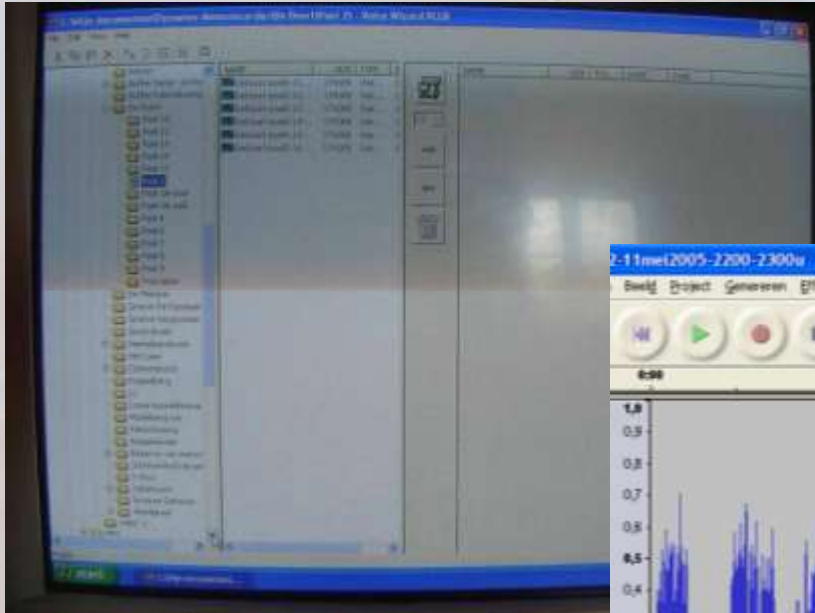
(II) Kooractiviteit

- programmeerbare, digitale memorecorders bij potentiële voortplantingswateren.

(II) Kooractiviteit

- analyse met audio-software

(II) Kooractiviteit

- Kooractiviteit ingedeeld in drie klassen

0= geen roepend dier,

1= één of enkele, veelal onregelmatige roepende dieren

2= meerdere tot veel dieren met aaneensluitend koor.

(II) Kooractiviteit

Totale kooractiviteit bepaald per:

- *tijdstip (14.00u – 16.30u – 21.00u)*
- *dag*
- *locatie*
- *onderzoeksgebied*

(III) Relatie met weersomstandigheden

- Temperatuur
- Neerslag

* *meetstation te Montfort - 12 km (dhr. Thieu Smeets)*

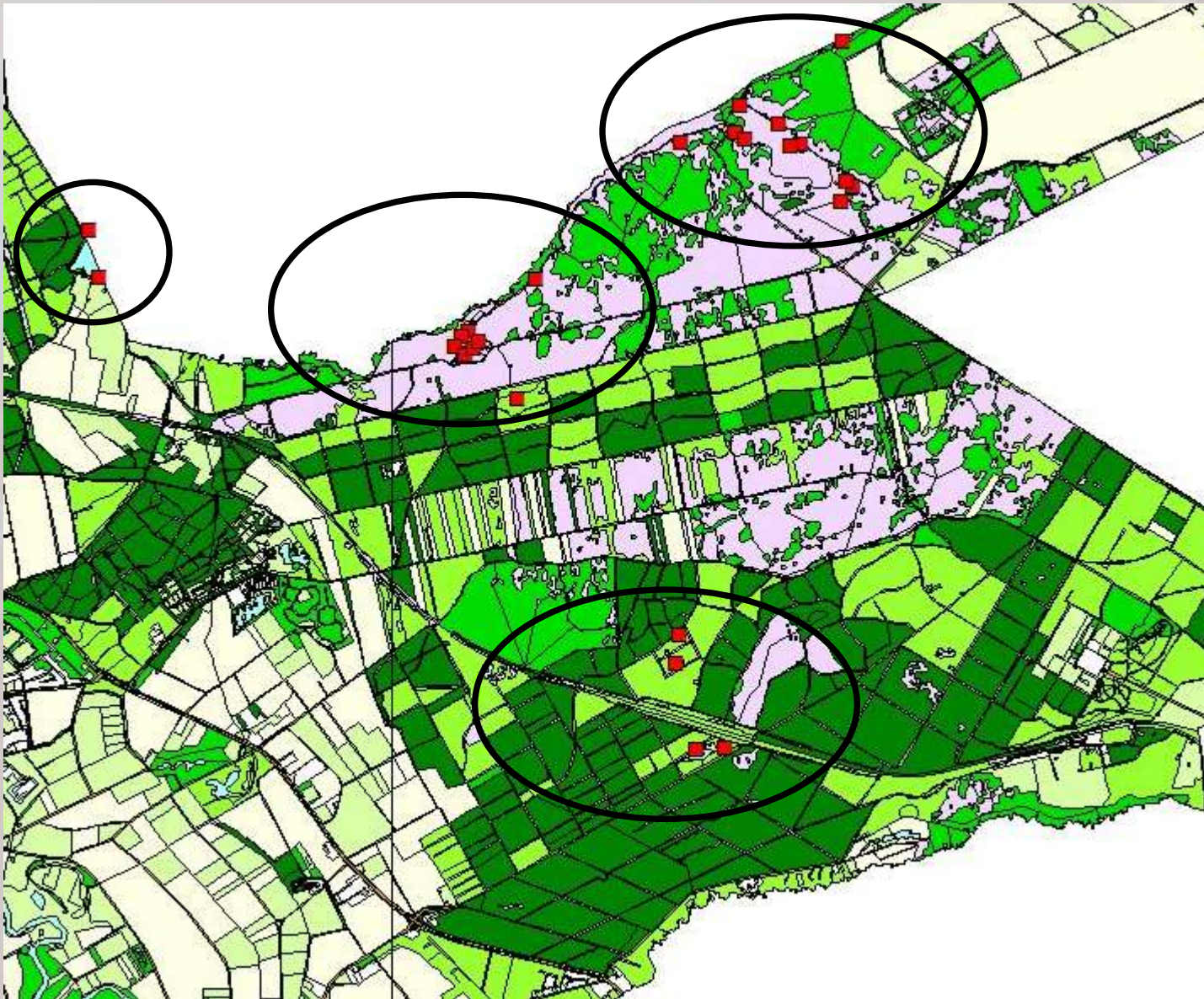

(IV) Relatie met waterkwaliteit

Vanaf 1985 zijn door het Waterschap Roer en Overmaas (voorheen Zuiveringschap Limburg) langjarige tijdreeksen over de waterkwaliteit van meerdere vennen verzameld.

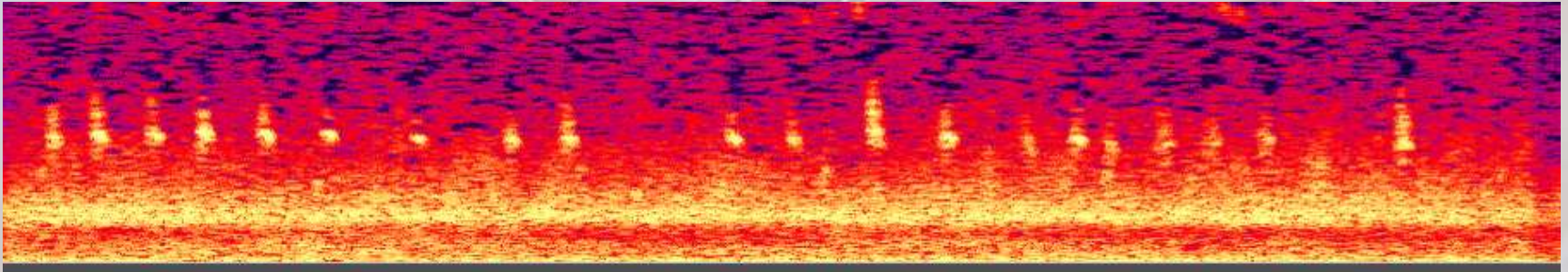
- pH-waarde
- geleidbaarheid (EGV)
- watertemperatuur
- zuurstofverzadiging

De onderzochte locaties (rode vierkantjes)

RESULTATEN

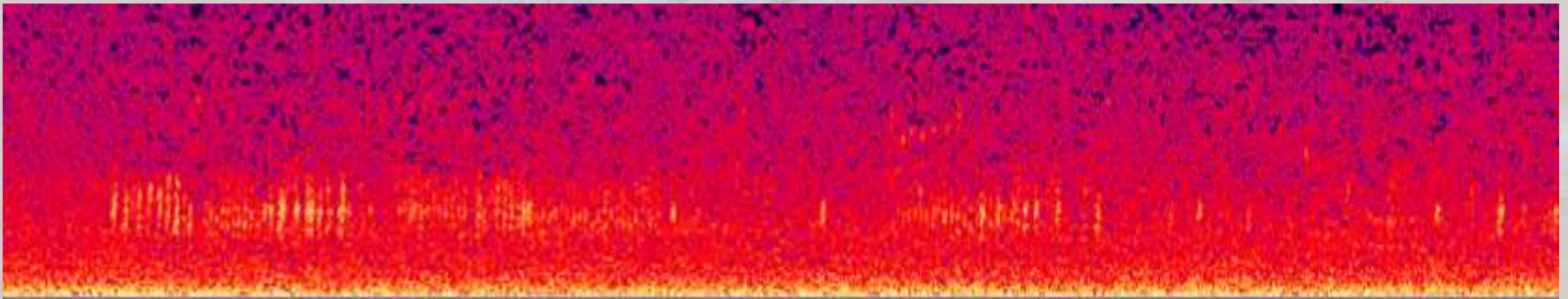
Koorroep Gewone pad en Bruine kikker

RESULTATEN

Koorroep Heikikker – Klasse 1

Een of enkele individuen – géén aaneensluitende koorvorming

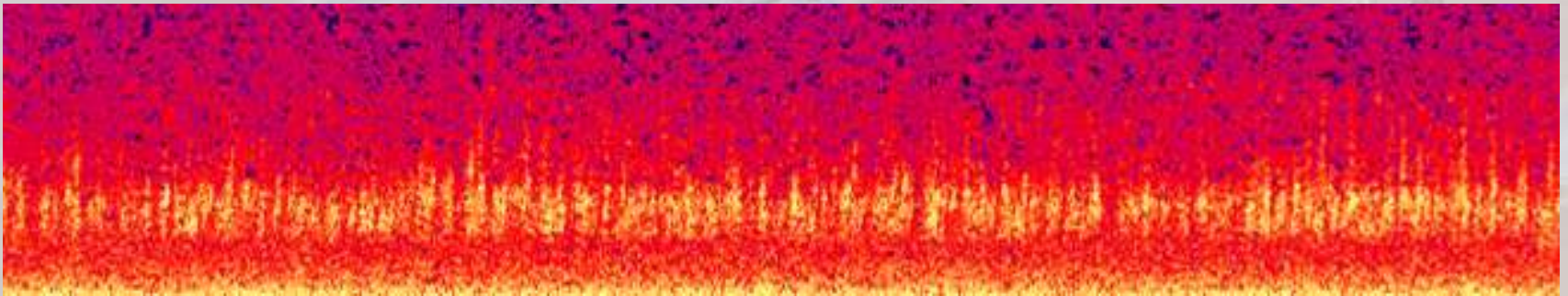

RESULTATEN

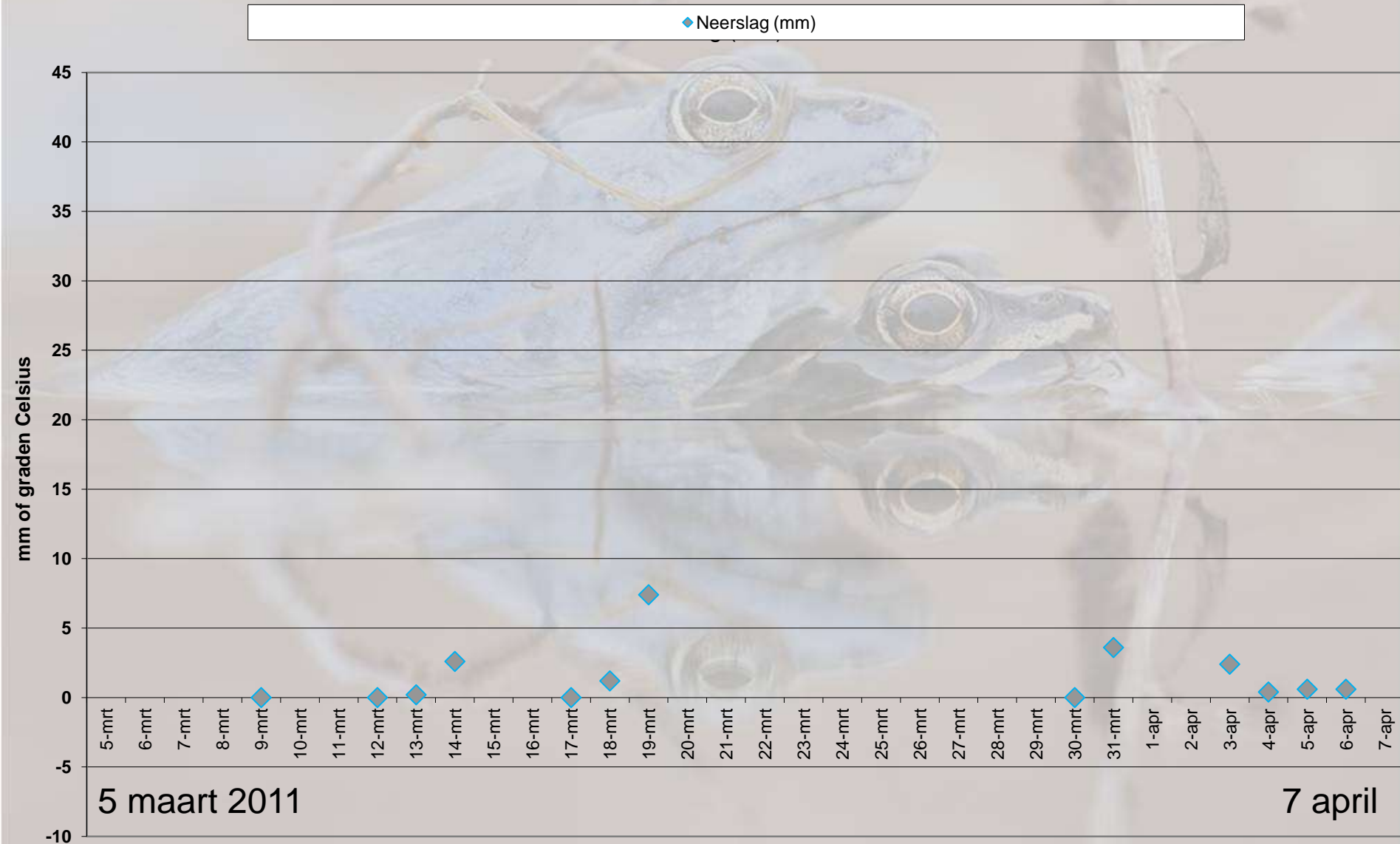
Koorroep Heikikker – Klasse 2

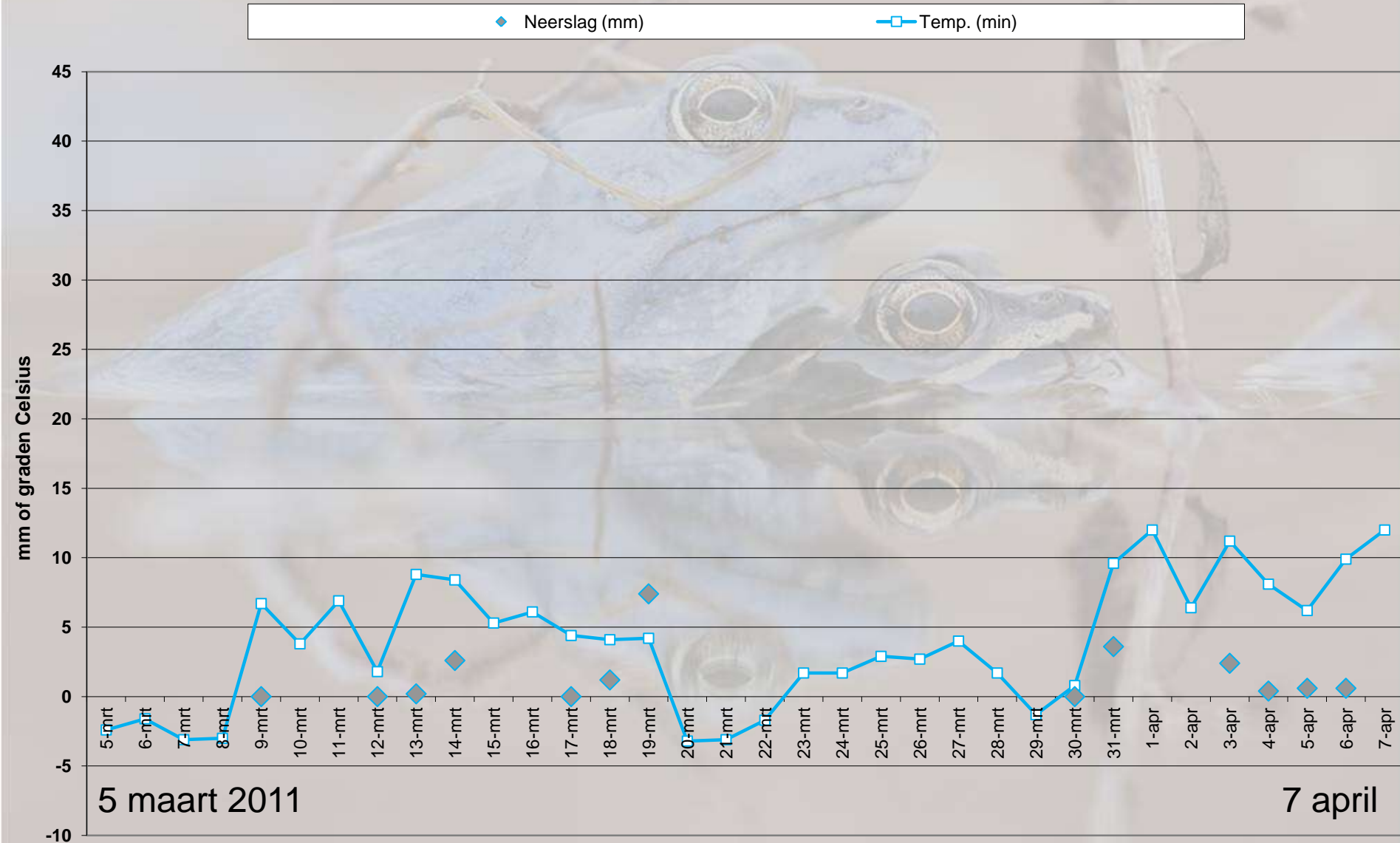
Meerdere of vele individuen – aaneensluitende koorvorming

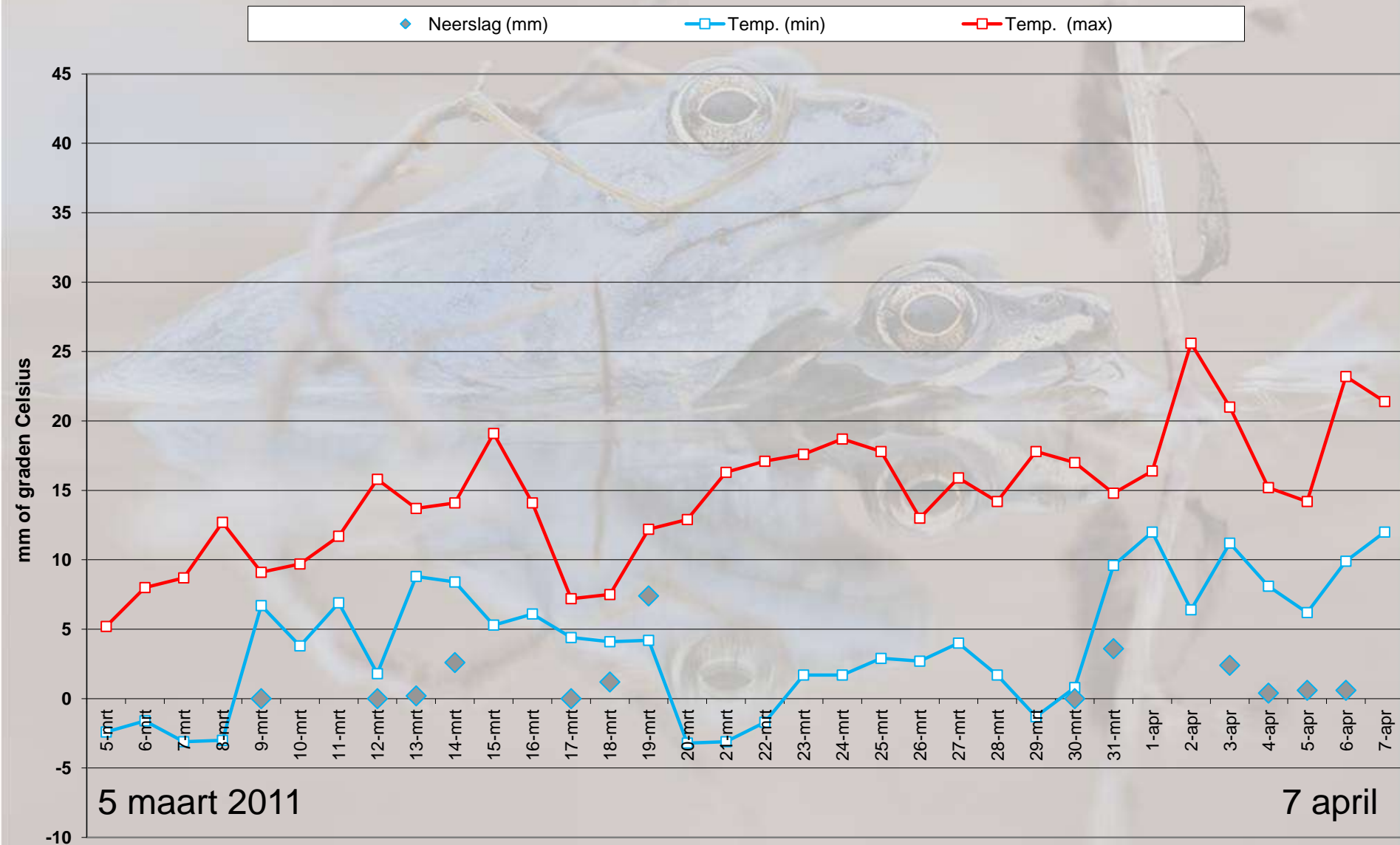
RESULTATEN - Neerslag

RESULTATEN – Dagtemperatuur minimum

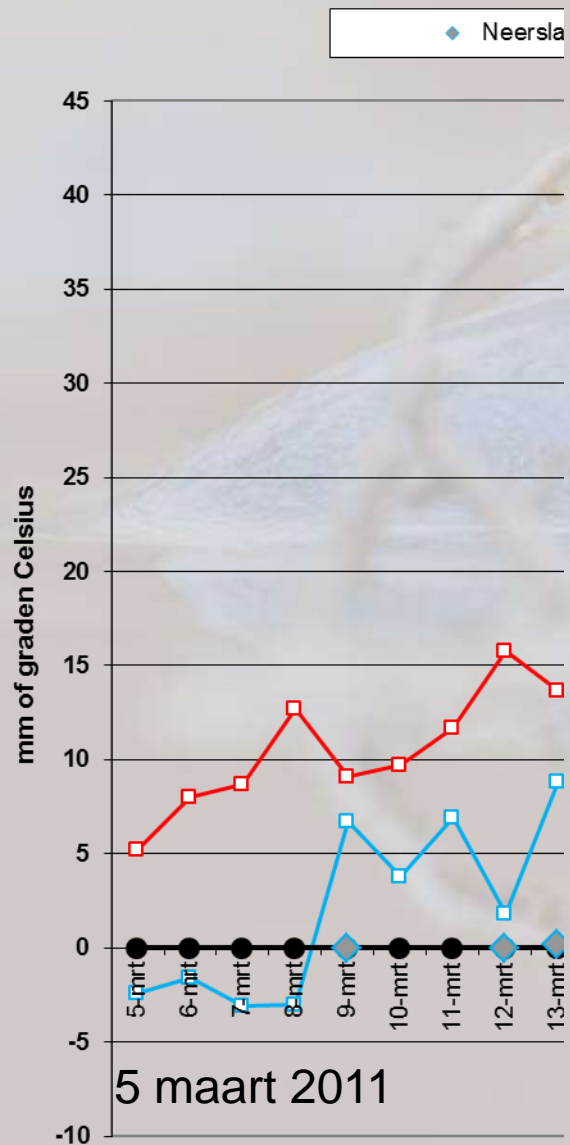
RESULTATEN – Dagtemperatuur maximum

5 maart 2011

7 april

RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

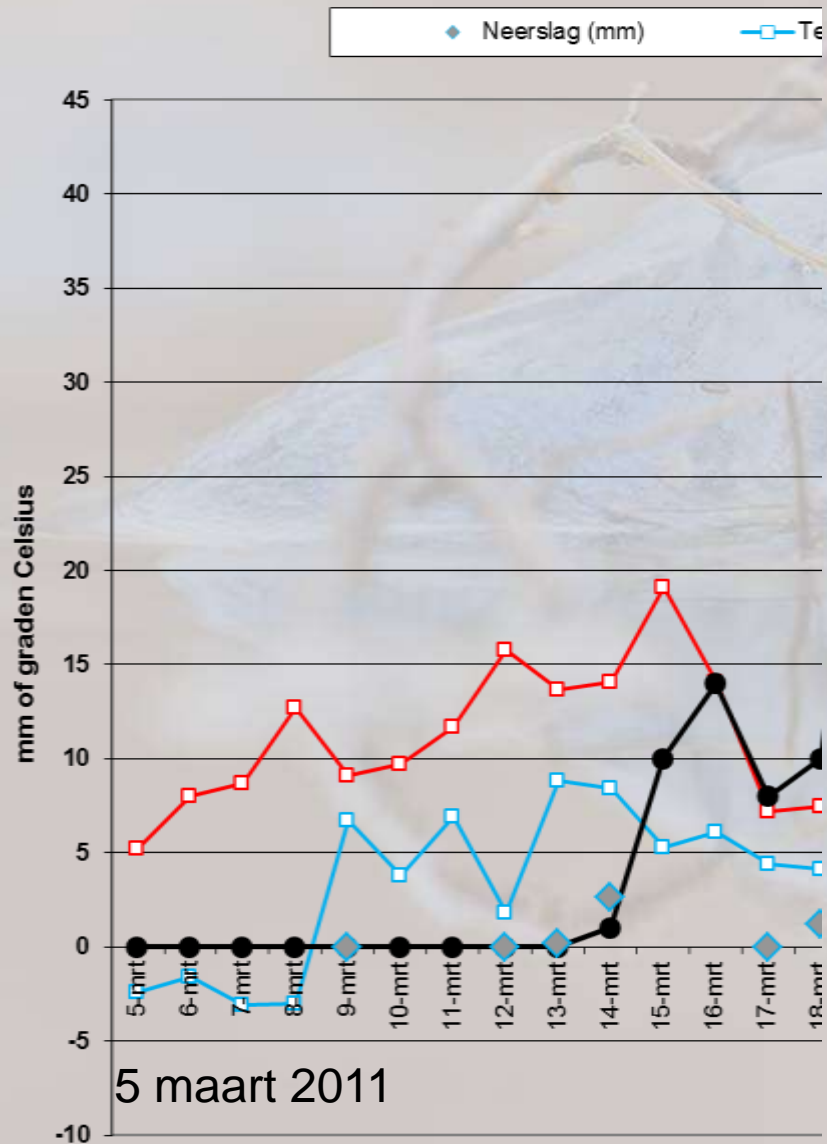

7 april

RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

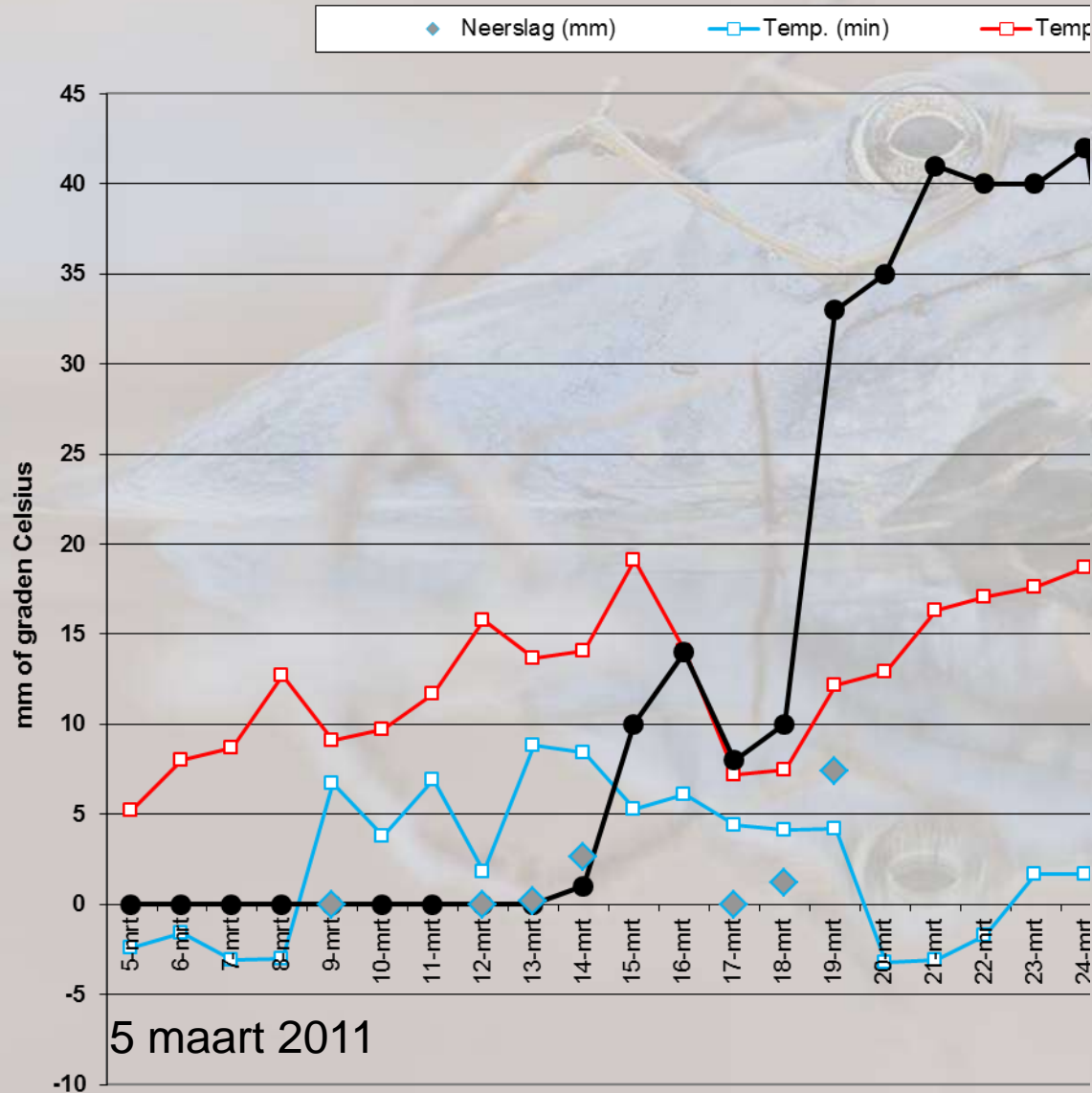
RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

5 maart 2011

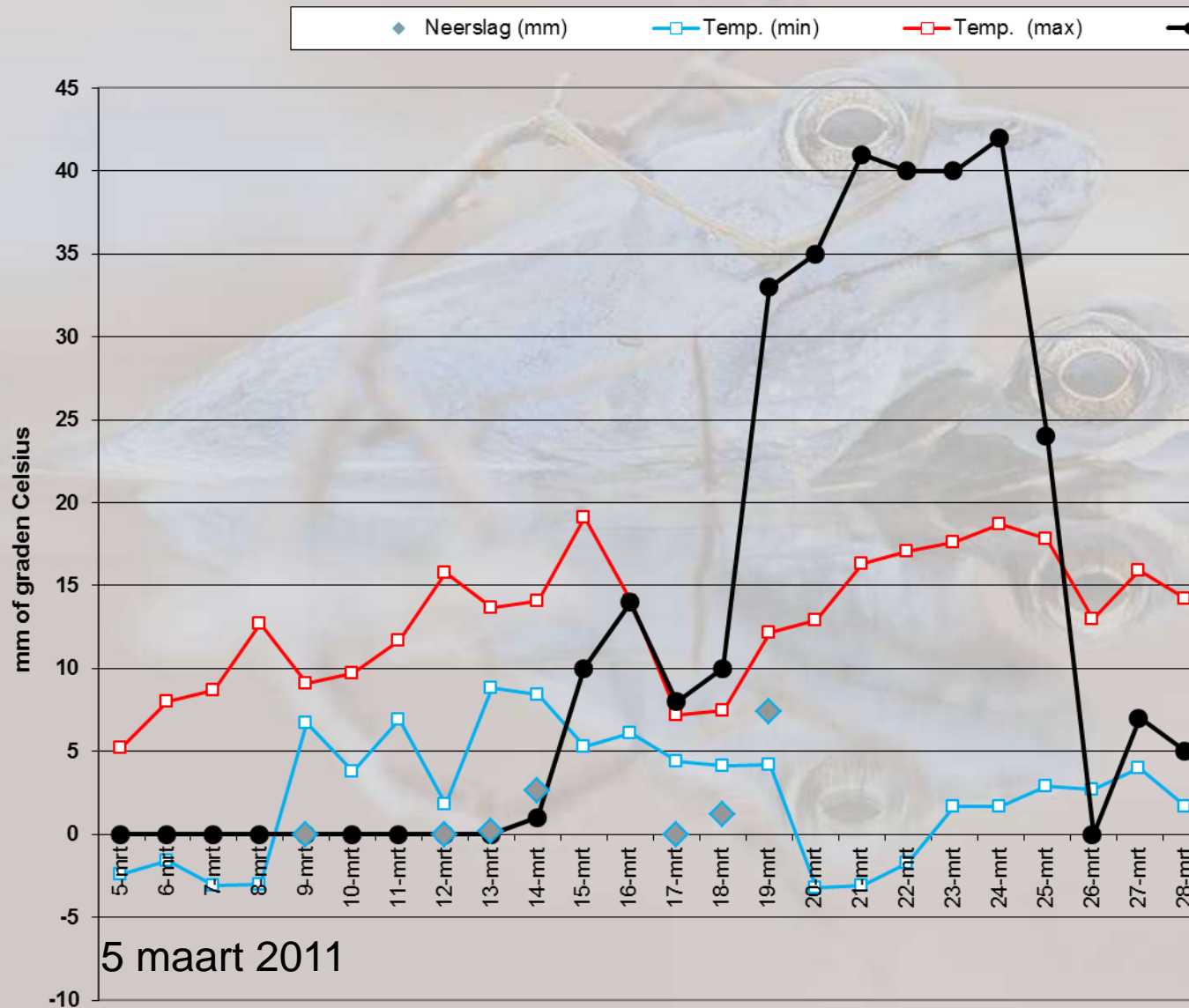
7 april

RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

7 april

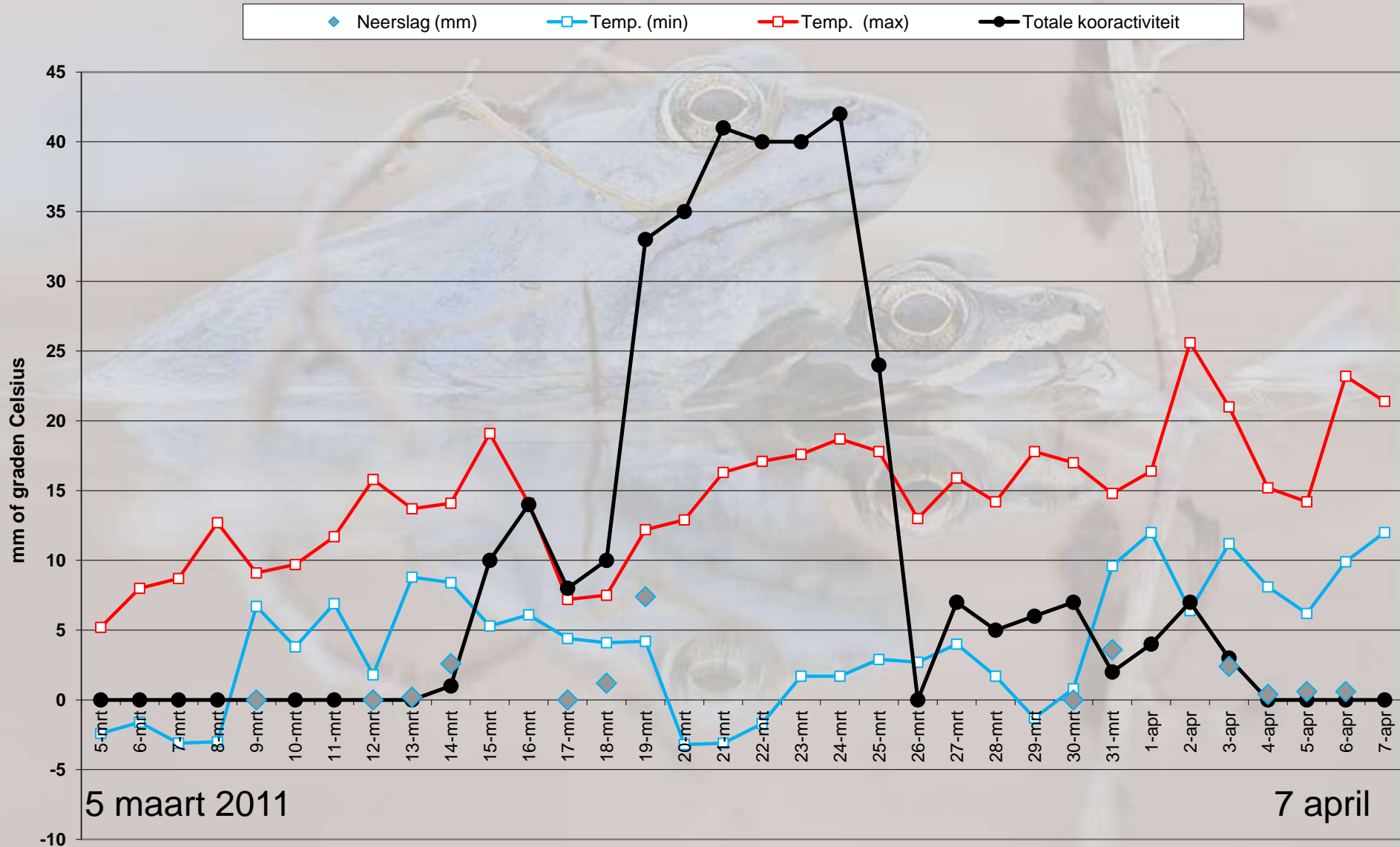
RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

5 maart 2011

7 april

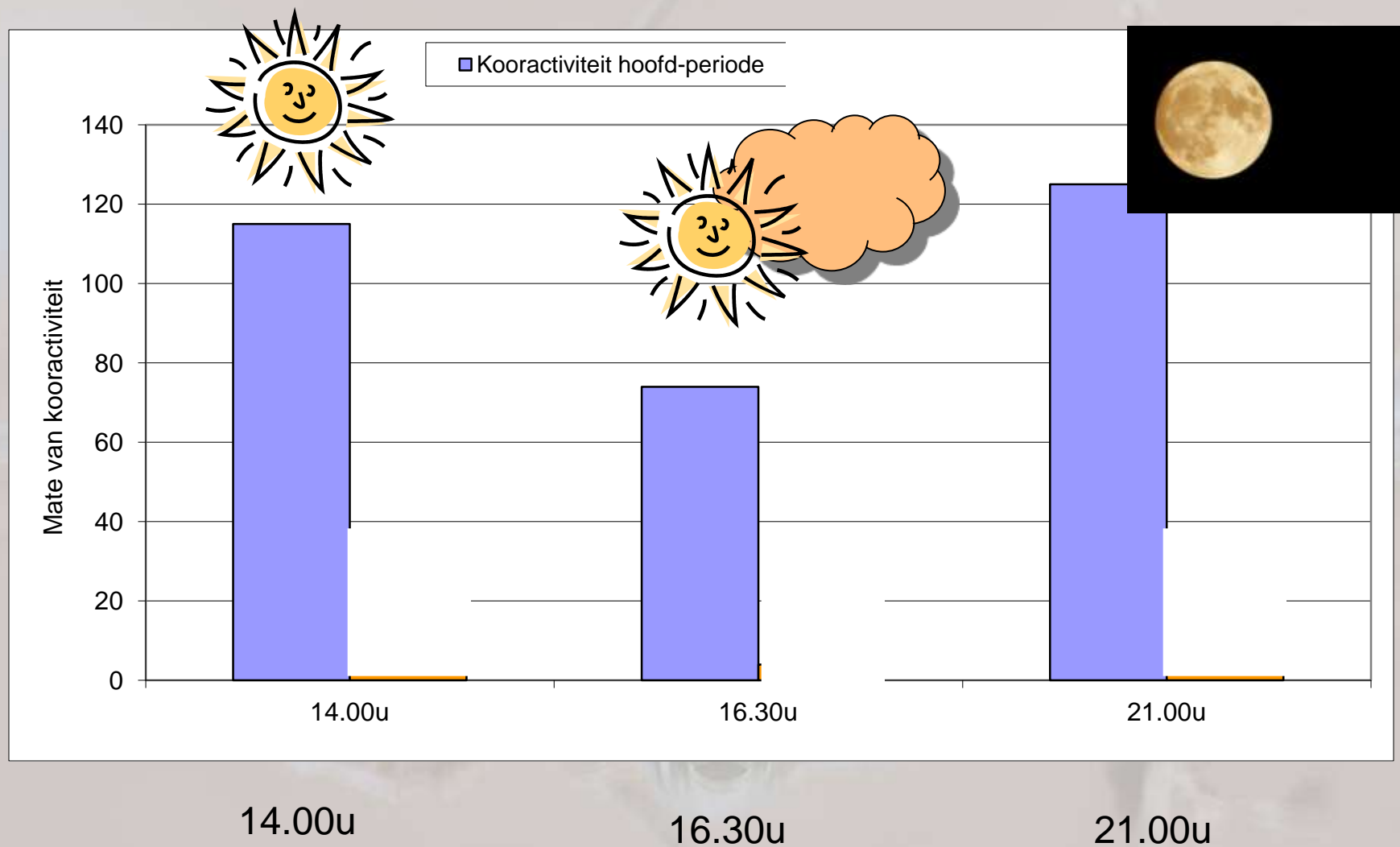
RESULTATEN – Totale kooractiviteit Meinweg

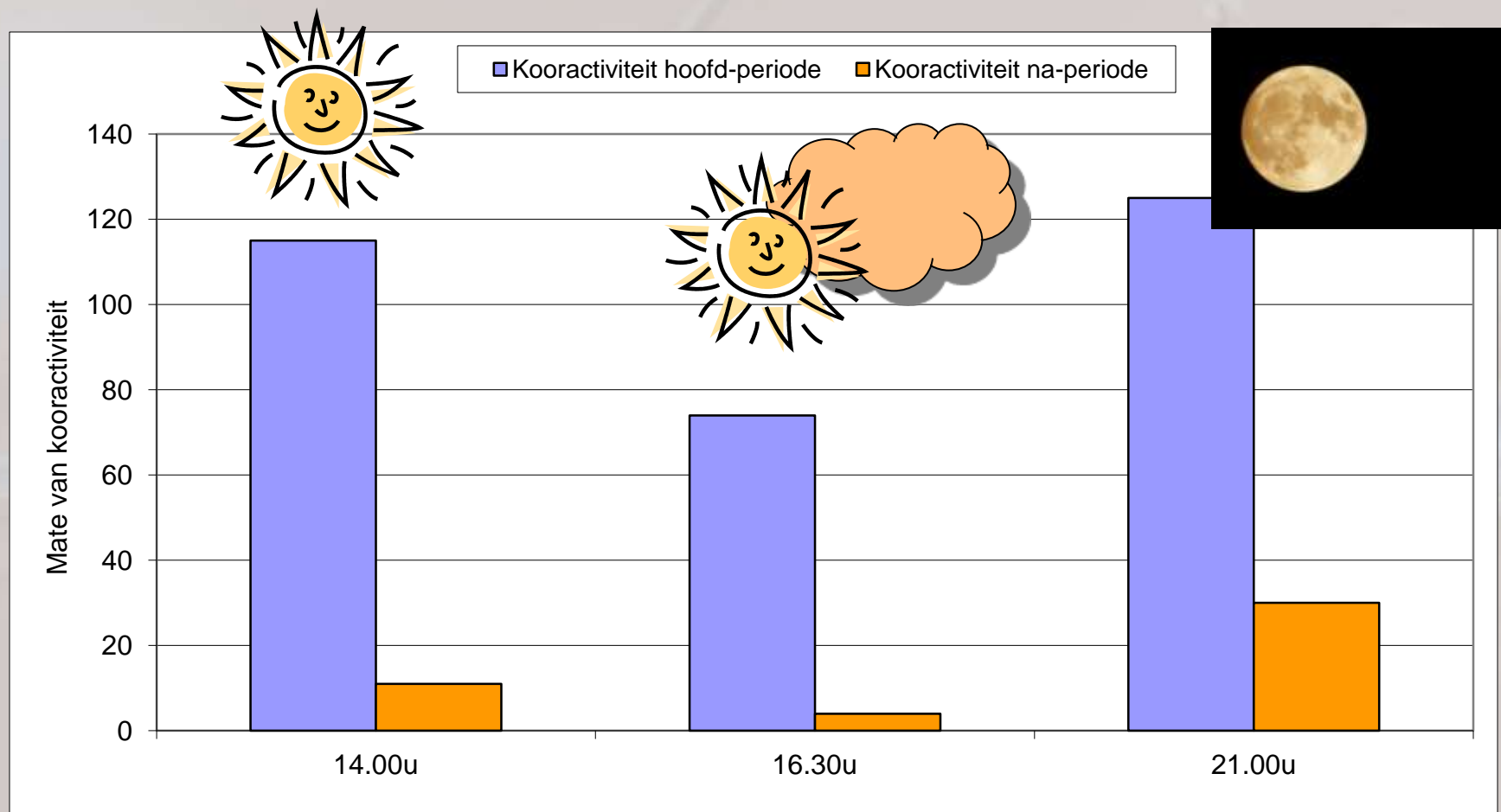
5 maart 2011

7 april

RESULTATEN – Kooractiviteit per tijdstip

RESULTATEN – Kooractiviteit per tijdstip

14.00u

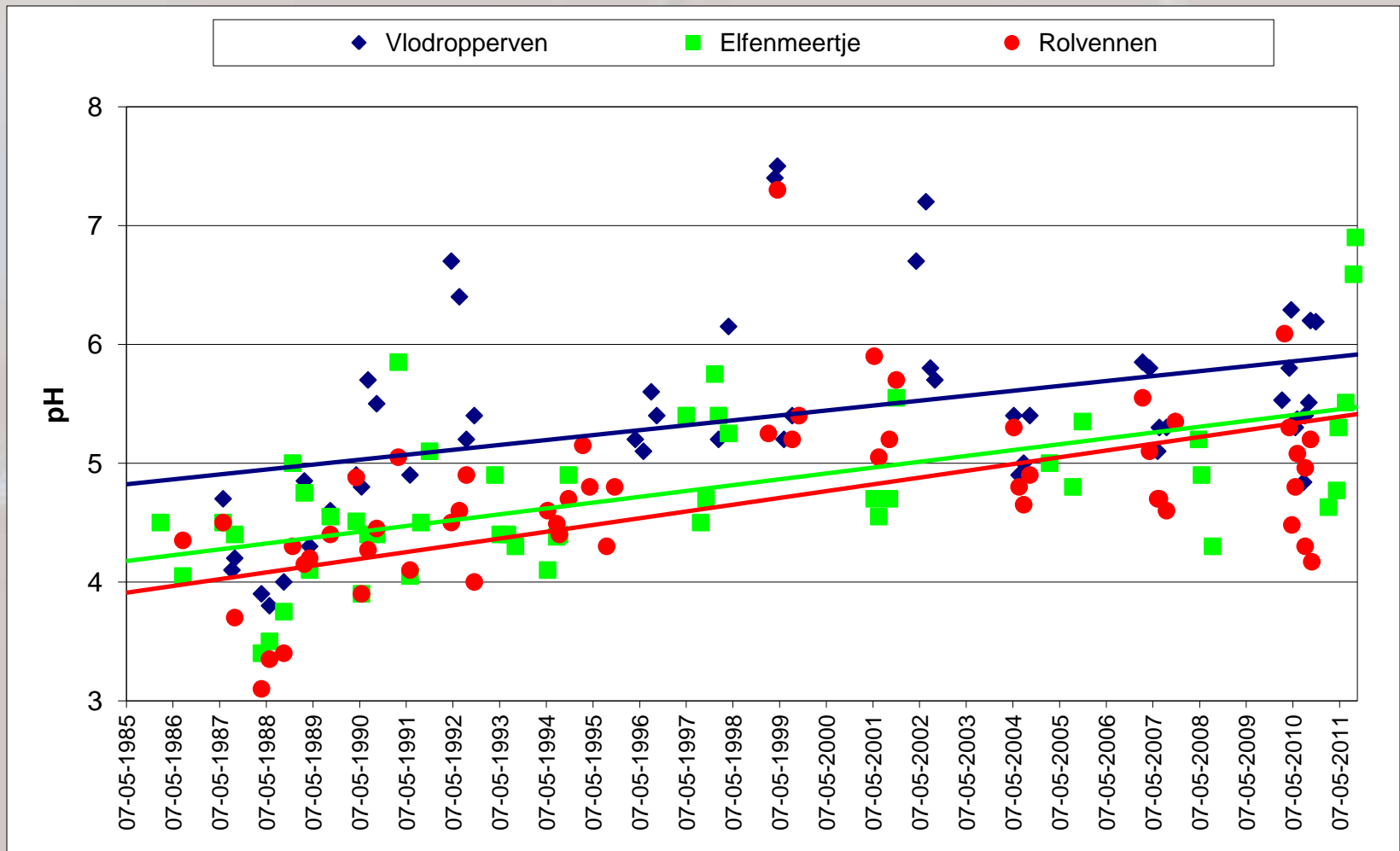
16.30u

21.00u

RESULTATEN – Koorroep per ven per tijdstip

Datum (2011)	Gagelplas	Slenkven	Langs de doorsteek	Vlodropperven	Elfenmeertje	Klein elfenmeertje	Rolven-oost	Rolven-noord	Rolven-west	Wildweiven	Nieuw ven	Vossenkop
11-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15-mrt	1,1	1,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
16-mrt	1,0	1,1	0,0	0,0	0,1	1,0	0,0	0,0	1,0	0,1	0,0	0,0
17-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18-mrt	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19-mrt	2,2	2,2	1,2	1,0	2,1	1,0	0,0	0,0	2,2	2,0	0,2	0,0
20-mrt	1,0	2,2	2,2	2,0	1,1	2,2	2,2	0,0	0,1	0,1	2,0	2,0
21-mrt	2,0	2,0	2,2	2,0	2,0	2,2	1,2	0,0	2,2	2,1	2,2	0,0
22-mrt	2,0	0,0	1,0	0,0	2,2	2,2	2,2	0,0	2,2	0,0	2,1	1,0
23-mrt	2,0	0,0	0,0	2,0	2,2	0,1	2,2	2,2	2,0	2,0	2,2	0,0
24-mrt	2,1	1,1	2,2	0,0	2,0	0,2	2,2	2,0	2,2	2,0	2,2	0,0
25-mrt	1,0	0,0	0,0	1,0	2,0	0,0	2,0	1,0	2,0	1,0	2,2	1,0
26-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
27-mrt	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0
28-mrt	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
29-mrt	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	1,0	0,0	0,1	0,0
30-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
31-mrt	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
1-apr	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2-apr	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
3-apr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4-apr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5-apr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6-apr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7-apr	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totale duur koorperiode (dagen)	12	10	20	19	16	18	14	12	16	21	13	4
Totale duur hoofdperiode (dagen)	9	6	8	6	7	5	6	3	7	6	7	4

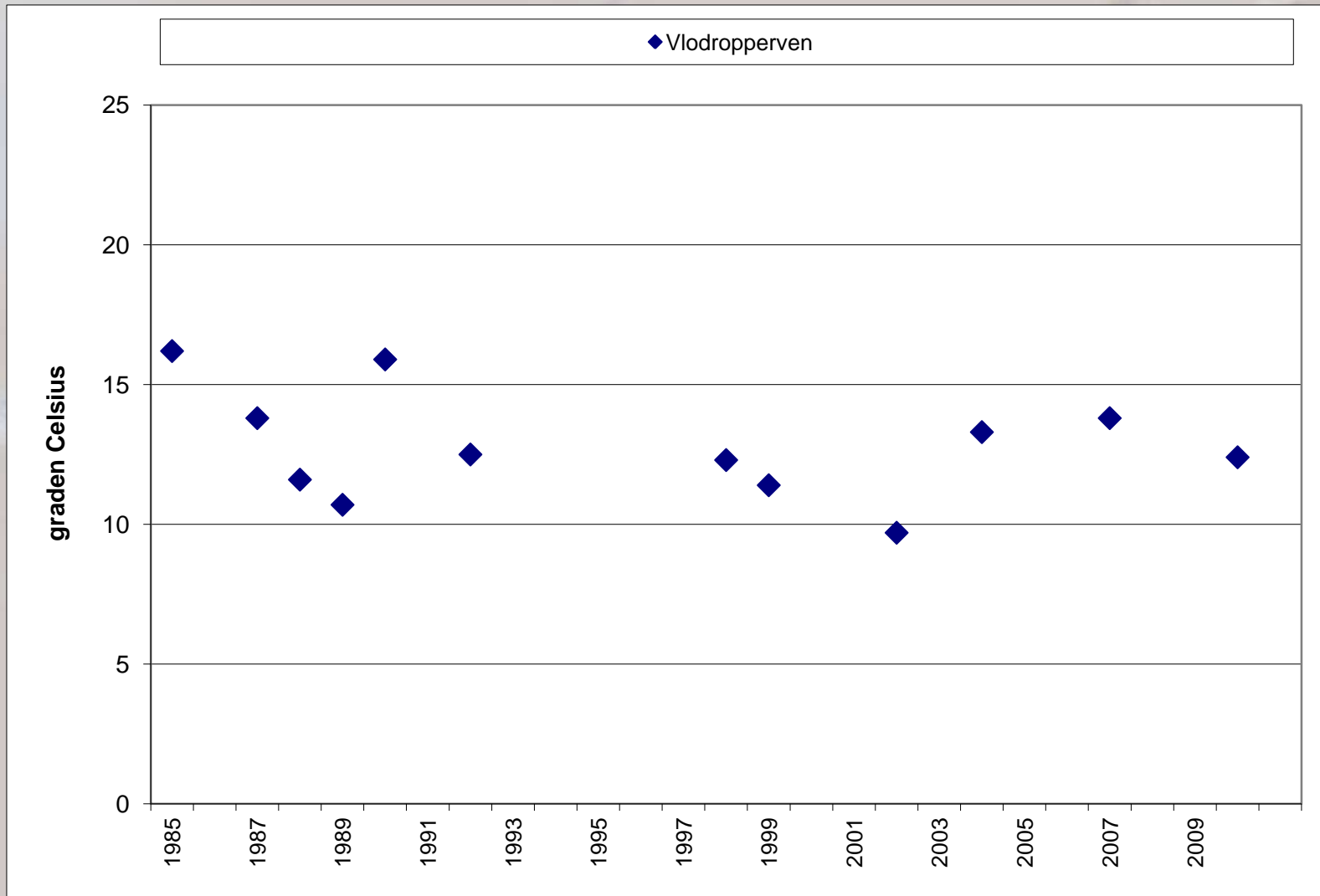
RESULTATEN – zuurgraad (pH) 1985 – 2011

Elfenmeertje (groen) + Rolvennen (rood) + Vlodropperven (blauw)

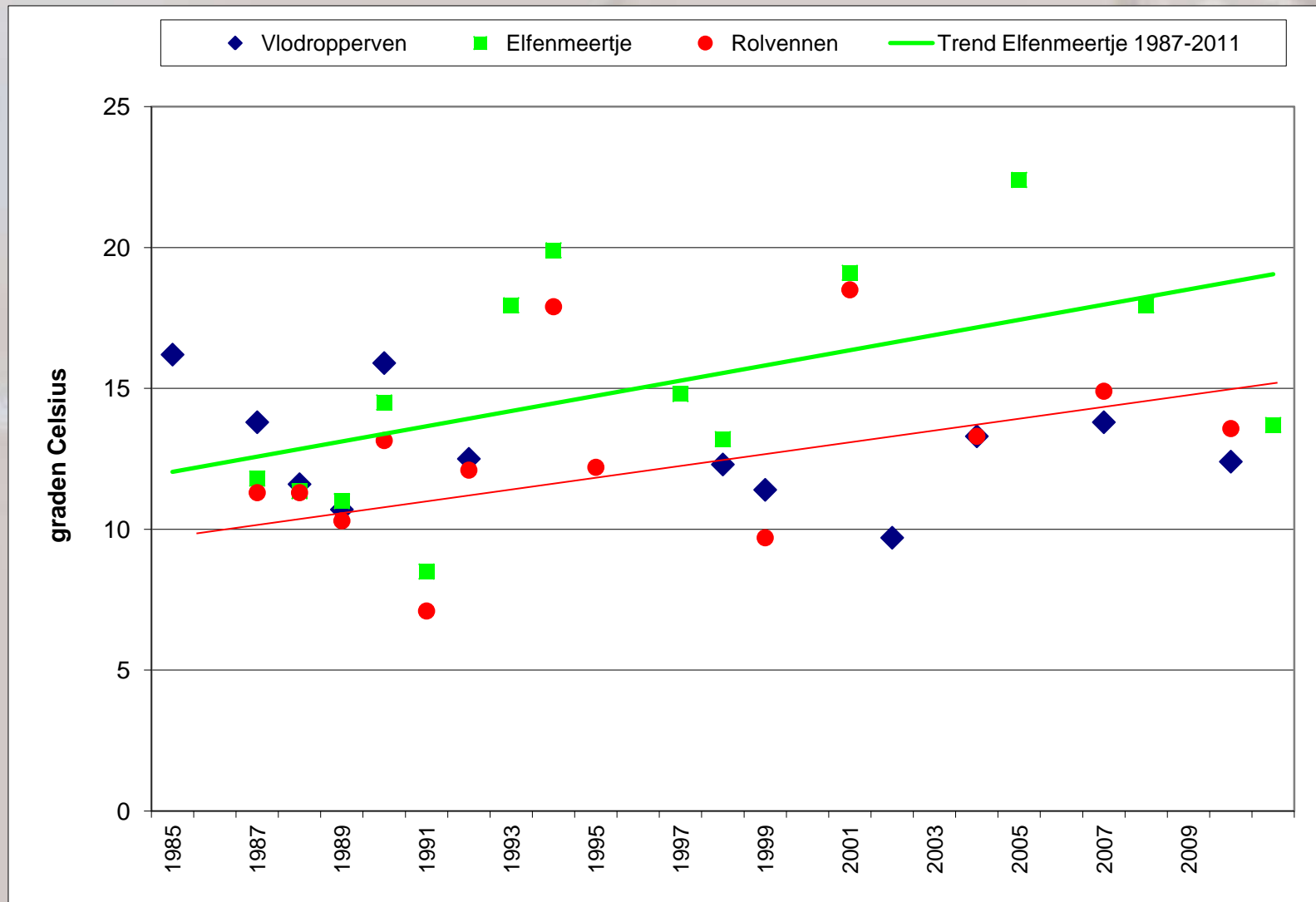
RESULTATEN – gem. watertemp. 1985 – 2011

Vlodropperven

RESULTATEN – gem. watertemp. 1985 – 2011

Vlodroeperven (blauw) + Rolvennen (rood) + Elfenmeertje (groen)

RESULTATEN – Omvang populatie 2010

Deelgebied	eiklomp		man		vrouw	
Voortplantingswater	2010		2010		2010	
Herkenboscher Ven						
Melickerven (1)	0		0		0	
Rolvennen						
Rolven-noord (15)	0		1		0	
Rolven-oost (17)	70		2		1	
Rolven-west (16)	70		11		1	
De Pijp						
De Bak (22)	0		0		0	
Boven Bosbeekdal						
Neerlands Grensven (42)	0		0		0	
Midden Bosbeekdal						
Eerste dalpoel (28)	0		0		0	
Vossenkop (32)	0		0		0	
Duits ven (-)	—		—		—	

RESULTATEN – Omvang populatie 2011

Deelgebied	eiklonpen		man		vrouw	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Voortplantingswater						
Herkenboscher Ven						
Melickerven (1)	0	0	0	0	0	0
Rolvennen						
Rolven-noord (15)	0	8	1	14	0	0
Rolven-oost (17)	70	14	2	140	1	2
Rolven-west (16)	70	12	11	9	1	0
De Pijp						
De Bak (22)	0	—	0	—	0	—
Boven Bosbeekdal						
Neerlands Grensven (42)	0	—	0	—	0	—
Midden Bosbeekdal						
Eerste dalpoel (28)	0	—	0	—	0	—
Vossenkop (32)	0	0	0	0	0	0
Duits ven (-)	—	4	—	20	—	0

RESULTATEN – Omvang populatie 2010

Deelgebied	eiklonpen		man		vrouw	
	2010		2010		2010	
Westelijke Slenk						
Elfenmeertje (44)	56		1		0	
Nieuw ven (45)	0		0		0	
Klein Elfenmeertje (48)	1		0		0	
Gagelplas (49)	40		6		0	
Snavelzeggeven (50)	—		—		—	
Knolrusven (47)	0		0		0	
Oostelijke Slenk						
Slenkven (58)	625		11		6	
Wildweiven (59)	0		0		0	
Langs de doorsteek (61)	0		2		0	
Rondven (62)	—		—		—	
Drie vennen						
Trilven (34)	0		0		0	
Steenheuvelven (35)	0		0		0	
Op den Bosch						
Vlodropperven (36)	35		7		0	

RESULTATEN – Omvang populatie 2011

Deelgebied	eiklonpen		man		vrouw	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Westelijke Slenk						
Elfenmeertje (44)	56	14	1	55	0	1
Nieuw ven (45)	0	2	0	26	0	1
Klein Elfenmeertje (48)	1	14	0	20	0	1
Gagelplas (49)	40	15	6	2	0	1
Snavelzeggeven (50)	—	0	—	5	—	0
Knolrusven (47)	0	—	0	—	0	—
Oostelijke Slenk						
Slenkven (58)	625	1357	11	23	6	3
Wildweiven (59)	0	2	0	0	0	0
Langs de doorsteek (61)	0	0	2	0	0	0
Rondven (62)	—	7	—	2	—	6
Drie vennen						
Trilven (34)	0	—	0	—	0	—
Steenheuvelven (35)	0	—	0	—	0	—
Op den Bosch						
Vlodropperven (36)	35	6	7	0	0	0

Conclusies (I)

Geluidsonderzoek – nadelen

- Kosten (circa 150 Euro per recorder)
- Beperkingen in timerfunctie (maximaal 3x per dag)
- Analyse van opnamen is vrij tijdrovend
- Alleen semi-kwantitatieve informatie over populatieomvang

Conclusies (II)

Geluidsonderzoek – voordelen:

- * Twee terreinenbezoeken levert een “dagelijkse” steekproef gedurende hele voortplantingsseizoen
- * Grotere trefkans en geen ‘nachtwerk’ meer nodig
- * Analyse en deskundigencontrole achteraf mogelijk
- * Meer ecologische informatie te achterhalen, zoals roepduur en roepintensiteit.

Conclusies (III)

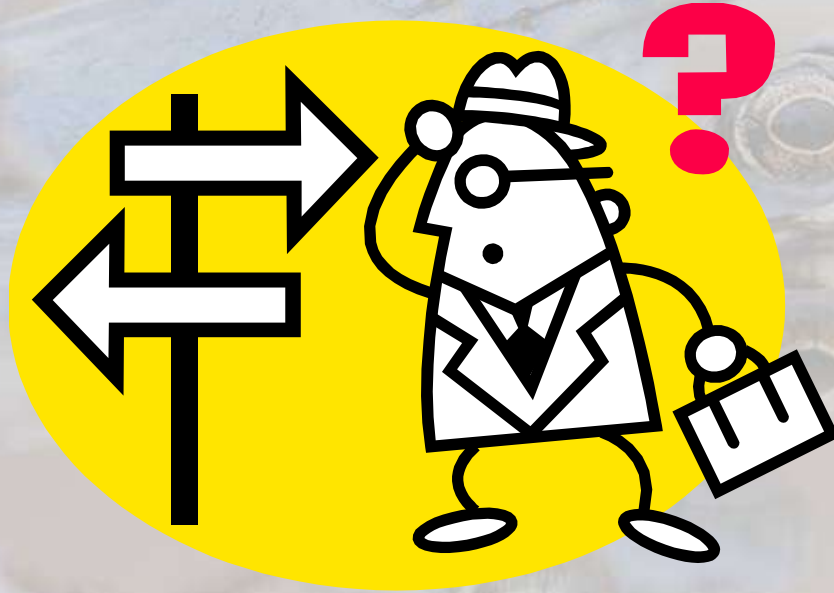
De geconstateerde ecologische informatie sluit aan bij die van andere (Europese) onderzoeken

o.a.

- Start van een koor (=> temperatuurstijging + neerslag)
- Lengte van de koorperiode
- Vermindering van de verzuring
- Effect van “global warming” op watertemperatuur

Conclusies

*Status van de Heikikker in het Meinweggebied
(welke kant ging het op)*

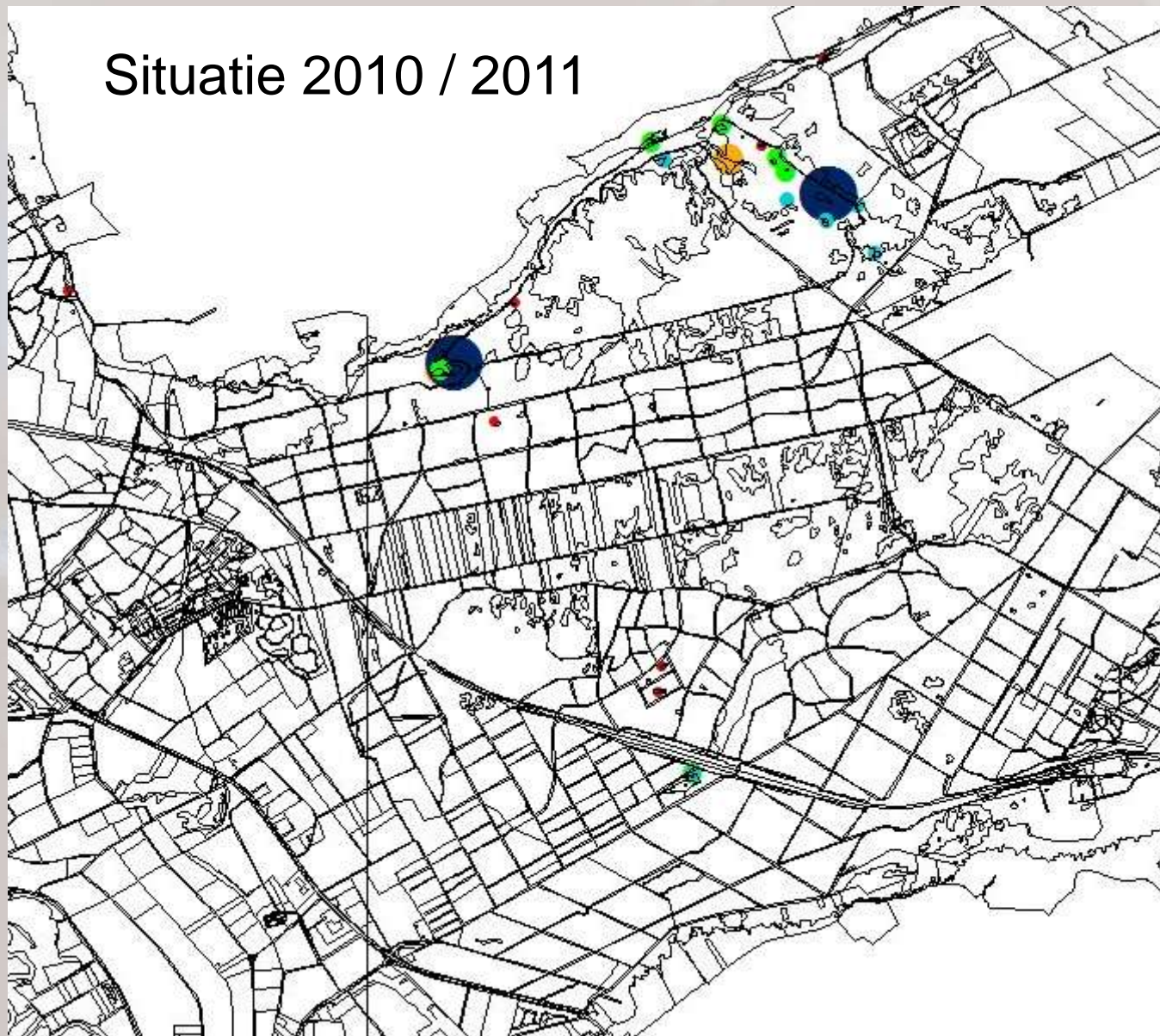
Dit was de status tot 2004

LOCATIE	1976-1989	1997-2004	LOCATIE	1976-1989	1997-2004
Melickerven	+	+	Klein Elfenmeertje	+	+
Baije Kuil	+	-	Gagelplas		+
Rolven Noord	+	+	Snavelzeggeven	-	+
Rolven West	+	+	Beenbreekven	+	+
Rolven Oost	+	+	Slenkven		+
De Overloop	+	-	Wildweiven	+	+
De Bak		+	Langs de Doorsteek		+
Tweede Kievitpoel		+	Rondven	-	+
Eerste Dalpoel		+	Zwijnenpoeltje	+	-
Tweede Dalpoel		+	Amfibieënpoel	+	-
Vossenkop	+	+	Coniferenpoel	+	-
Trilven	+	+	Hollands Scherpenseel	+	-
Vlodropperven	+	+	Varkenspoel	+	+
Grensven	+	+	De Zoel	+	-
Elfenmeertje	+	+	Steenstortpoel	+	-
Nieuwven		+	Bruekersven	+	-
Knolrusven	+	+	Wolfspoel	+	-

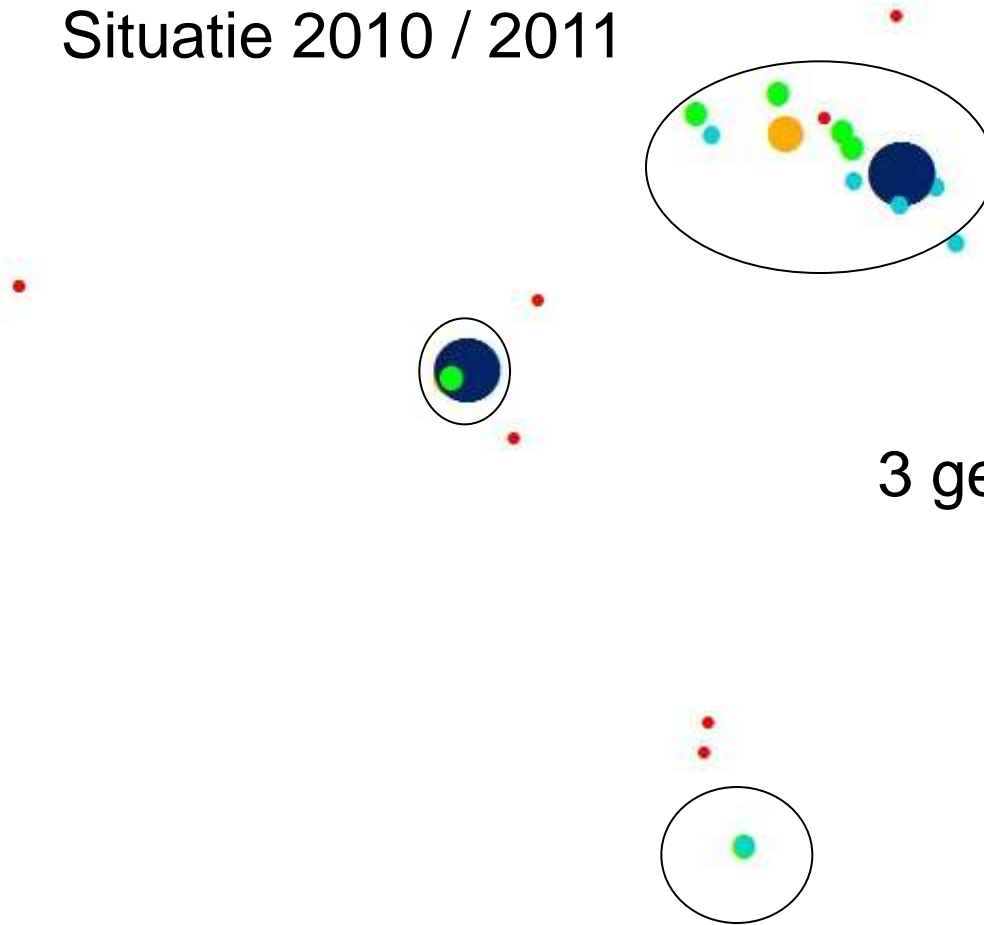
In 2010/2011 nog aangetroffen op groene locaties

LOCATIE	1976-1989	1997-2004	LOCATIE	1976-1989	1997-2004
Melickerven	+	+	Klein Elfenmeertje	+	+
Baije Kuil	+	-	Gagelplas		+
Rolven Noord	+	+	Snavelzeggeven	-	+
Rolven West	+	+	Beenbreekven	+	+
Rolven Oost	+	+	Slenkven		+
De Overloop	+	-	Wildweiven	+	+
De Bak		+	Langs de Doorsteek		+
Tweede Kievitpoel		+	Rondven	-	+
Eerste Dalpoel		+	Zwijnenpoeltje	+	-
Tweede Dalpoel		+	Amfibieënpoel	+	-
Vossenkop	+	+	Coniferenpoel	+	-
Trilven	+	+	Hollands Scherpenseel	+	-
Vlodropperven	+	+	Varkenspoel	+	+
Grensven	+	+	De Zoel	+	-
Elfenmeertje	+	+	Steenstortpoel	+	-
Nieuwven		+	Breukersven	+	-
Knolrusven	+	+	Wolfspoel	+	-

Situatie 2010 / 2011

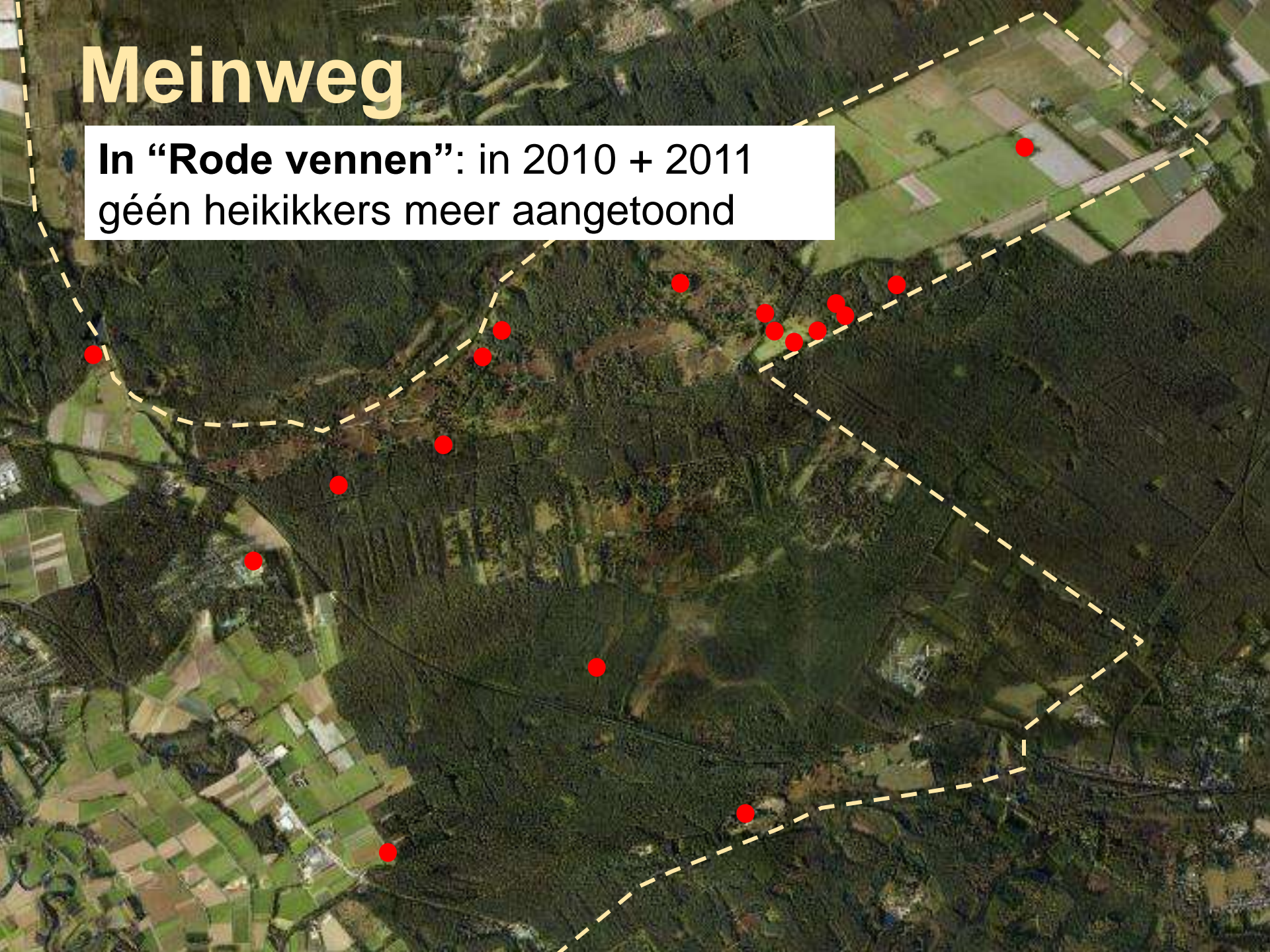
Situatie 2010 / 2011

3 geïsoleerde deelgebieden

Meinweg

In “Rode vennen”: in 2010 + 2011
géén heikikkers meer aangetoond

Meinweg

Vlodropperven – teruggegaan van enkele honderden naar ongeveer 100 adulten (mm + vr)

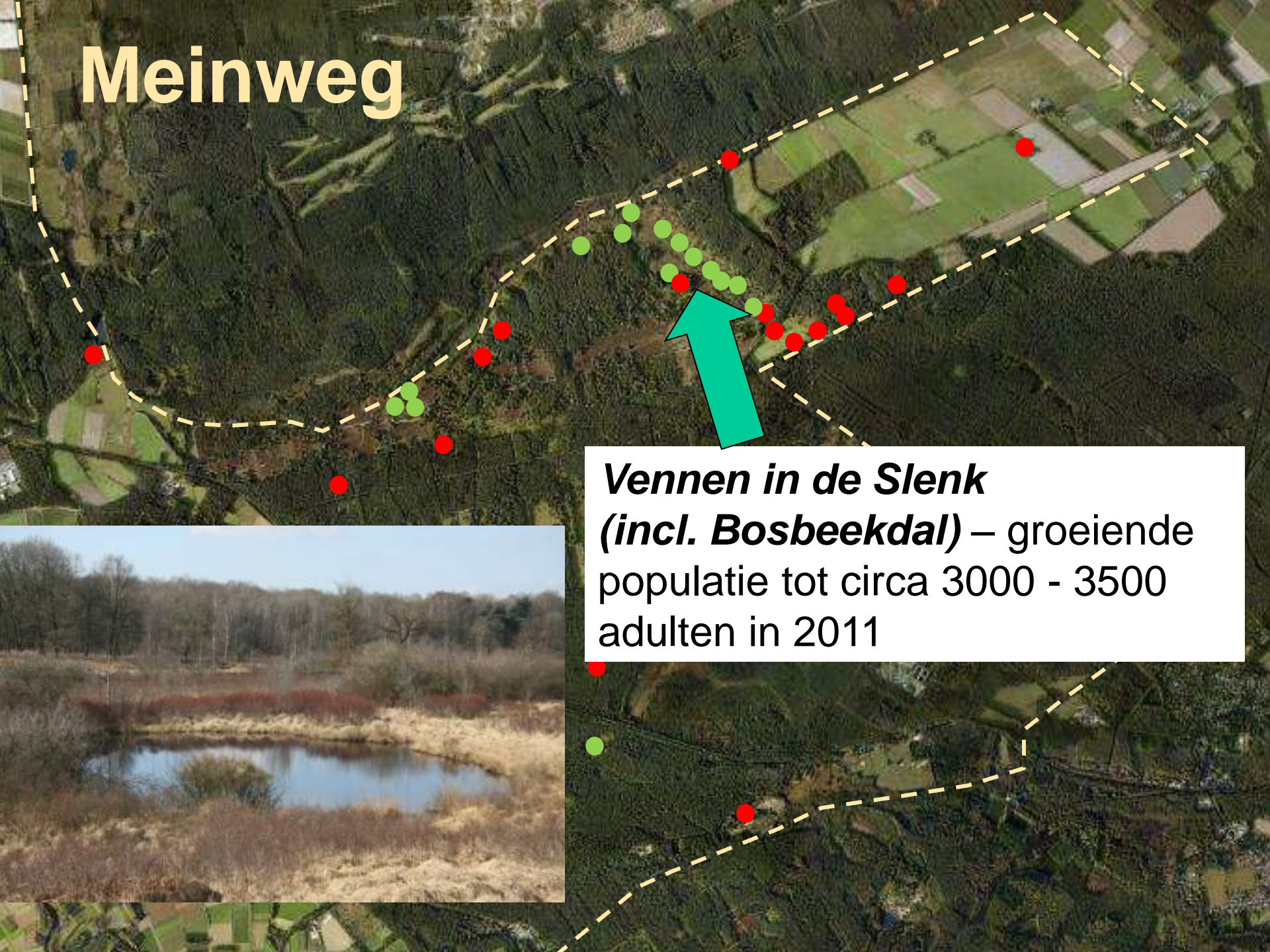

Meinweg

Rolvennen – stabiele populatie van 400-500 adulten

Meinweg

***Vennen in de Slenk
(incl. Bosbeekdal)*** – groeiende
populatie tot circa 3000 - 3500
adulten in 2011

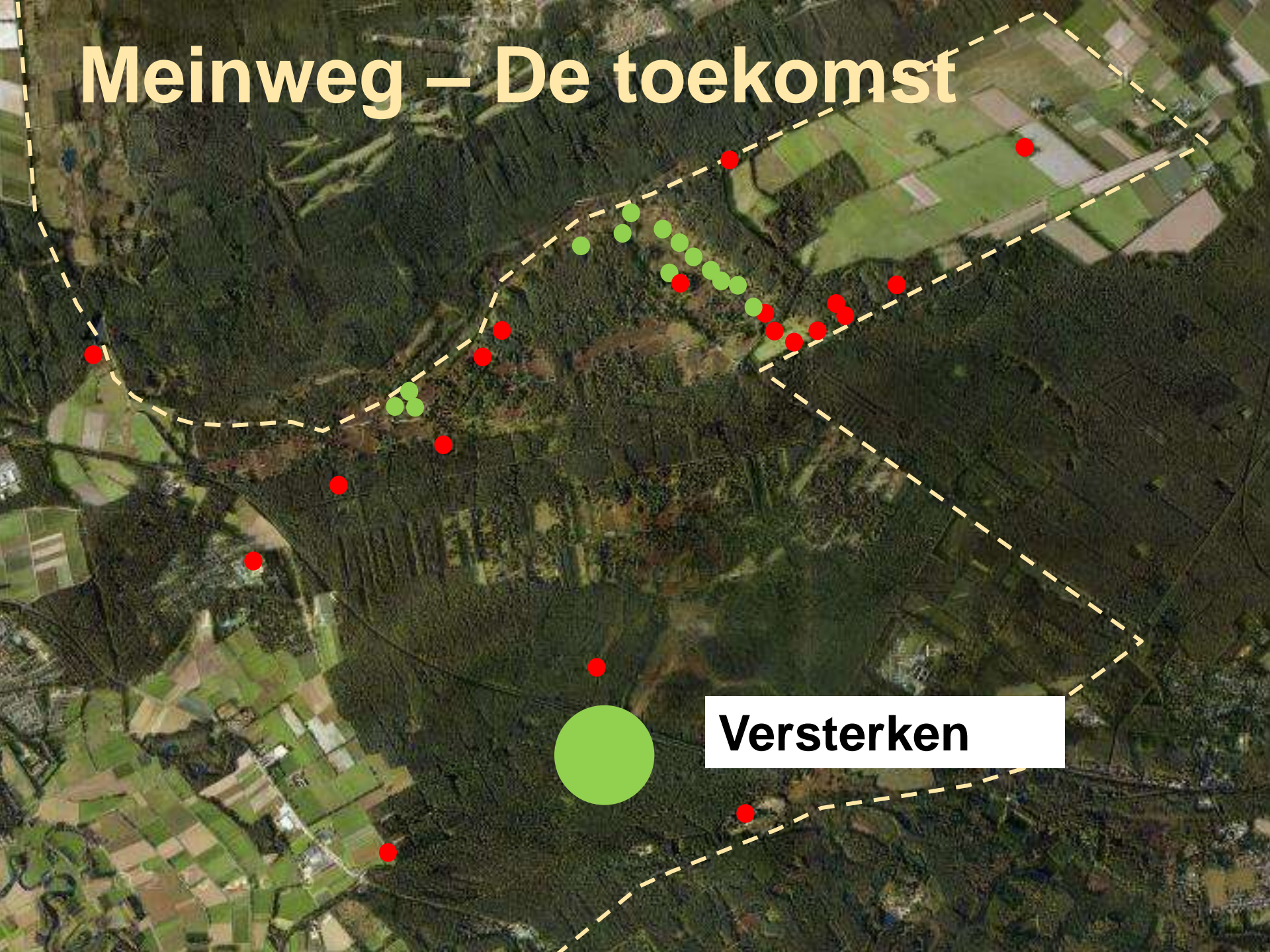

Het Slenkven (aangelegd in 1997) heeft als voortplantingslocatie een spectaculaire ontwikkeling

20 eiklumpen in 2008
625 eiklumpen in 2010
1350 eiklumpen in 2011

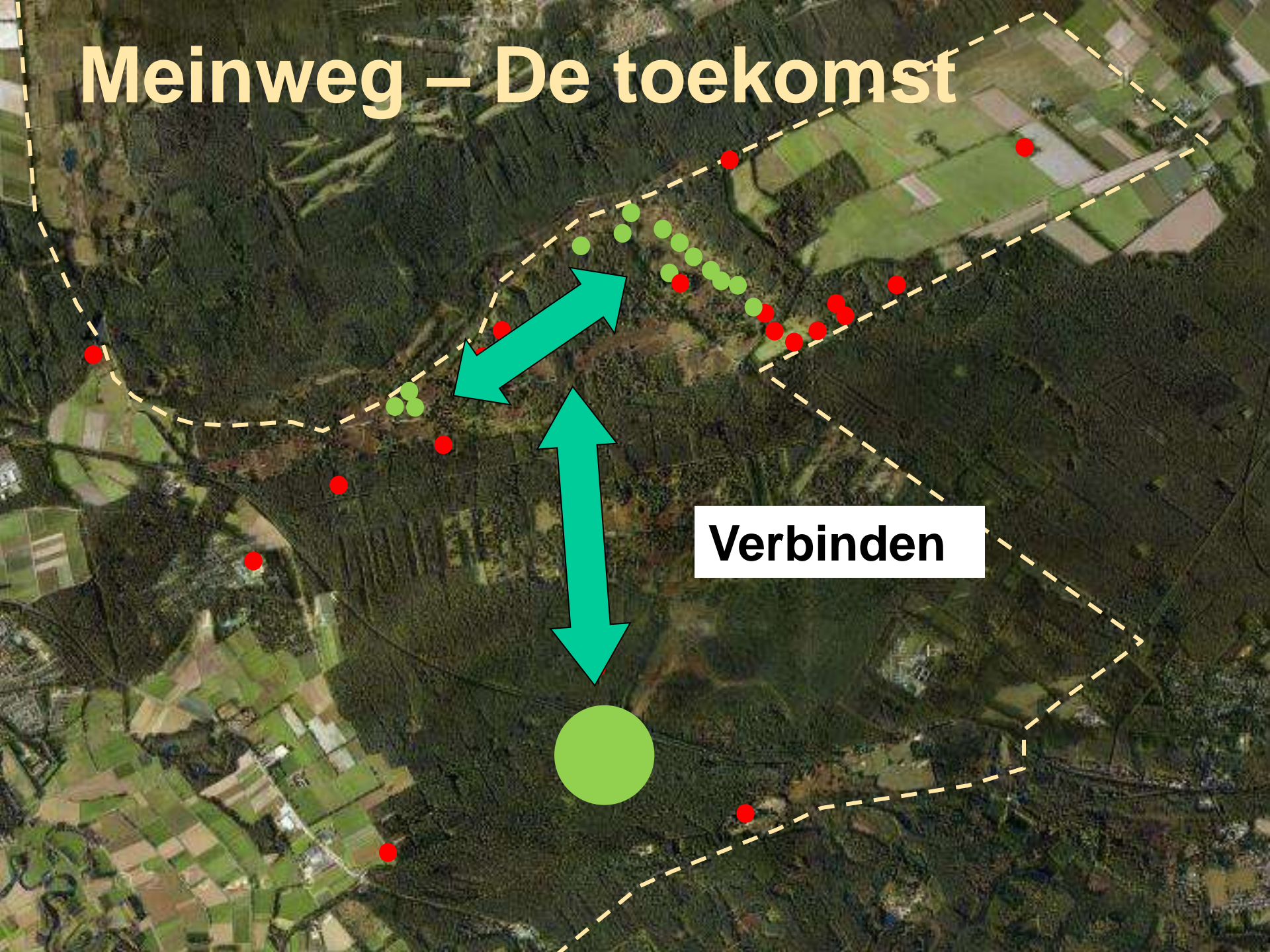

Meinweg – De toekomst

Versterken

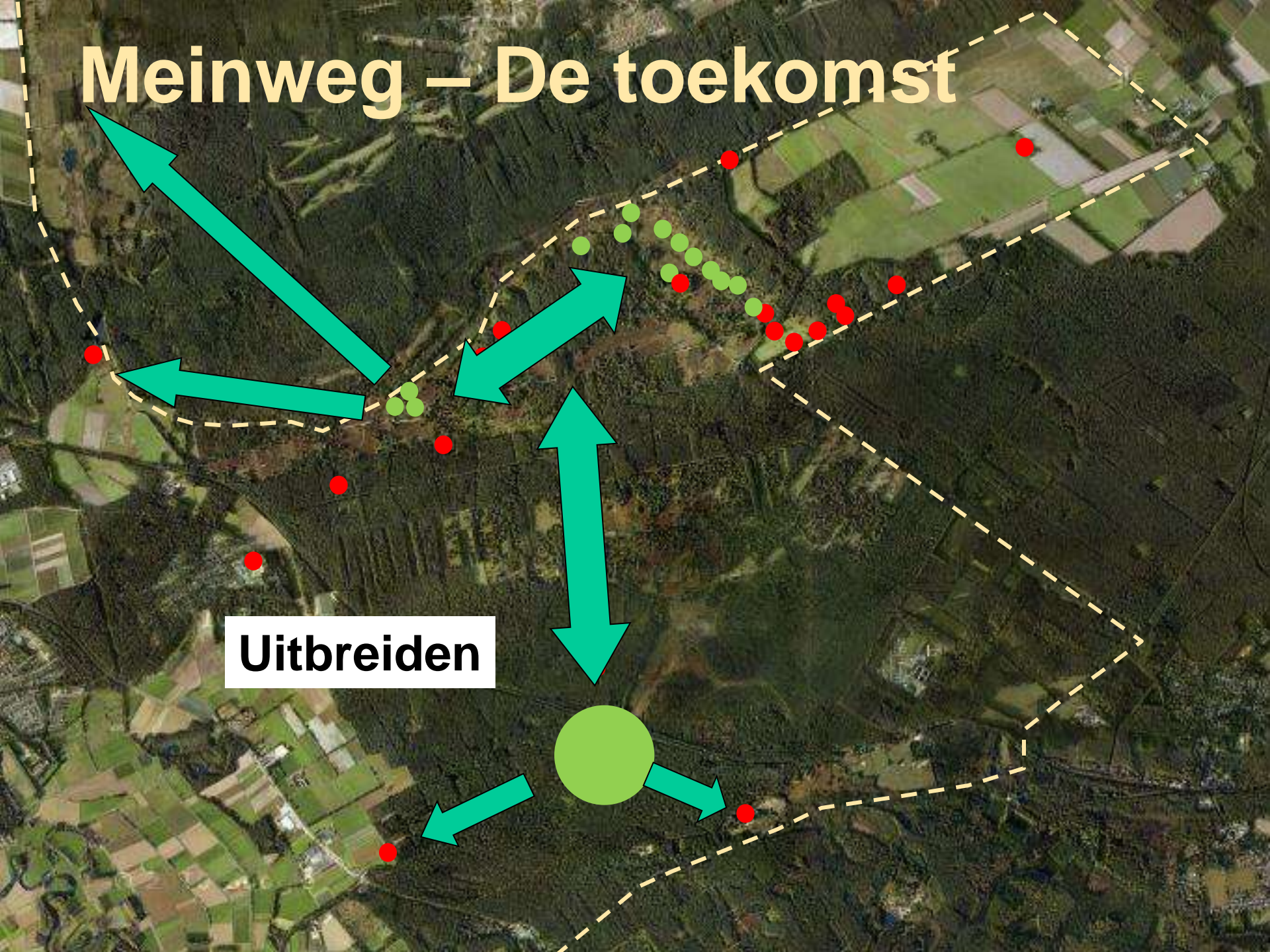
Meinweg – De toekomst

Verbinden

Meinweg – De toekomst

Uitbreiden

Kortom: *werk aan de (Heikikker –) winkel !*

Bedankt voor uw aandacht !